ДУ «Інститут економіки та прогнозування» НАН України

Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України

Інститут економіки промисловості НАН України

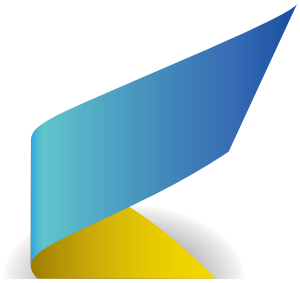
Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки

Інститут еволюційної економіки

Інститут кібернетики імені В. М. Глушкова НАН України

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

The Bleyzer Foundation

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

КОНСЕНСУС-ПРОГНОЗ

Україна:

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

КОНСЕНСУС-ПРОГНОЗ соціально-економічного розвитку Донецької та Луганської областей на 2018–2020 роки

ДОДАТКОВИЙ ВИПУСК **2017** рік

«Україна: перспективи розвитку. Консенсус-прогноз соціально-економічного розвитку Донецької та Луганської областей на 2018–2020 роки» – додатковий випуск періодичного видання Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, підготовлений за сприяння Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) в Україні. Публікацію підготовлено за результатами низки експертних обговорень та щоквартального семінару з макроекономічного прогнозування (вересень 2017 року).

Публікація містить матеріали щодо прогнозних тенденцій розвитку східних областей України, які постраждали внаслідок конфлікту, відповідно до сценарних підходів та припущень, викладених у офіційному прогнозі Уряду, схваленому Постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 р. № 411 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2018–2020 роки».

Консенсус-прогноз ґрунтується на консультаціях та дискусіях з експертами. Просимо звернути увагу на те, що всі прогнозні показники, надані учасниками семінару, не є офіційними прогнозами установ, а лише експертними оцінками фахівців.

Ми висловлюємо щиру подяку всім спеціалістам, які брали участь у цій роботі.

У підготовці випуску брали участь:

Наталія ГОРШКОВА
Валерія ВОЙТЕНКО
Людмила ХМЕЛЮК
Інна МОГІЛАТ
Наталія СІТНІКОВА
Ільдар ГАЗІЗУЛЛІН
Тетяна МІНІНА

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Електронна адреса: lkhmelyuk@me.gov.ua

Контактні телефони: (044) 253–93–29

При використанні матеріалів посилання на джерело обов'язкове.

© Міністерство економічного розвитку і торгівлі України

ЗМІСТ

ОСНОВНІ ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ ДОНЕЦЬКОЇ І ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ ТА УКРАЇНИ ЗА 2014–2017 РОКИ. 4

ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ У ДОНЕЦЬКІЙ ТА ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ У 2016 РОЦІ. 5

ПРОГНОЗ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ НА 2018–2020 РОКИ. 8

ПРОГНОЗНІ ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ НА 2018–2020 РОКИ (УСЕРЕДНЕНІ) 22

РИЗИКИ НА 2018–2020 РОКИ 30

РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТНОГО ОПИТУВАННЯ 33

У 2017 році Міністерство економічного розвитку і торгівлі України разом з ПРООН проводить роботу з макроекономічної оцінки наслідків конфлікту на сході країни, аналізу економічних тенденцій розвитку Донецької та Луганської областей (на підконтрольних Уряду територіях Донецької та Луганської областей), ризиків та викликів на шляху подальшого розвитку цих областей у контексті загальнонаціонального розвитку.

Консенсус-прогноз соціально-економічного розвитку Донецької та Луганської областей на 2018–2020 роки[1] розраховано на базі матеріалів, наданих експертами Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування» НАН України, Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, Інституту економіки промисловості НАН України, Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки, Інституту еволюційної економіки, Інституту кібернетики імені В. М. Глушкова НАН України, Київського національного університету імені Тараса Шевченка та The Bleyzer Foundation.

Розрахунки прогнозних показників для Донецької та Луганської областей на 2018–2020 роки були виконані експертами за трьома сценаріями, відповідно до офіційного прогнозу Уряду, схваленого Постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 р. № 411 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2018–2020 роки» (далі – урядовий прогноз).

Для підготовки консенсус-прогнозу організаціями-учасниками семінару були надані такі матеріали:

- ✓ очікувані результати розвитку Донецької та Луганської областей у 2017 році та сценарний прогноз показників розвитку цих областей на 2018–2020 роки (наведені у табл. 1, 3, 4, 5);
- ✓ експертна оцінка ризиків на 2018–2020 роки (наведена у табл. 6);
- ✓ відповіді на запитання анкети щодо розвитку Донецької та Луганської областей у середньо- та довгостроковій перспективі.

[1] Прогнозні розрахунки соціально-економічних показників Донецької та Луганської областей здійснювалися для підконтрольних Уряду України територій (без урахування частини зони проведення антитерористичної операції), з огляду на наявну статистичну базу.

Таблиця 1

Основні показники економічного розвитку Донецької і Луганської областей та України за 2014–2017 роки

Показник / Період	2014, фактичні дані	2015, фактичні дані	2016, фактичні дані	2017*, очікувані значення
УКРАЇНА				
ВВП (у % до попереднього року)	–6,6	–9,8	2,3	1,8
Індекс промислової продукції (у % до попереднього року)	89,9	87,0	102,8	101,4
Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва (у % до попереднього року)	102,2	95,2	106,3	101,7
Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року)	124,9	143,3	112,4	111,2
Рівень безробіття населення (за методологією МОП, у % до економічно активного населення віком 15–70 років)	9,3	9,3	9,3	9,3
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ				
ВРП (у % до попереднього року)	–32,9	–38,7	1,8	–10,0
Індекс промислової продукції (у % до попереднього року)	68,5	65,4	106,4	86,7
Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва (у % до попереднього року)	93,0	64,9	108,3	104,3
Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року)	122,0	146,9	111,6	112,2
Рівень безробіття населення (за методологією МОП, у % до економічно активного населення віком 15–70 років)	11,0	13,8	14,1	15,7
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ				
ВРП (у % до попереднього року)	–39,0	–52,3	25,4	–5,2
Індекс промислової продукції (у % до попереднього року)	58,0	34,0	139,0	89,9
Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва (у % до попереднього року)	79,8	77,8	119,3	101,2
Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року)	125,2	138,8	110,7	111,8
Рівень безробіття населення (за методологією МОП, у % до економічно активного населення віком 15–70 років)	11,4	15,6	16,0	16,9

* Дані за 2017 рік по Україні в цілому – прогнозовані дані Мінекономрозвитку, викладені в урядовому прогнозі; дані за 2017 рік для Донецької та Луганської областей – консенсусні оцінки, обчислені на основі матеріалів, наданих експертами.

ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ У ДОНЕЦЬКІЙ ТА ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ У 2016 РОЦІ

Економіка України протягом 2016 року характеризувалася поступовим подоланням негативних наслідків кризи. За підсумком року зростання реального ВВП становило 2,3% проти падіння на 9,8% у 2015 році.

Як і в цілому по Україні, у 2016 році спостерігалося відновлення економічного зростання у Донецькій та Луганській областях. Зокрема, темп приросту ВРП у Донецькій області становив 1,8%, у Луганській – 25,4% (проти скорочення на 38,7% та на 52,3% у 2015 році відповідно). При цьому обсяги виробництва промислової продукції у Донецькій області зросли на 6,4%, у Луганській – на 39,0% (падіння на 34,6% та на 66,0% у 2015 році відповідно), зростання обсягів сільськогосподарського виробництва склало 8,3% та 19,3% відповідно (падіння на 35,1% та на 22,2% у 2015 році). Але таке зростання не мало результатом покращання ситуації на ринку праці, рівень безробіття (за методологією МОП) у Донецькій області збільшився до 14,1% проти 13,8% у 2015 році, а у Луганській області – до 16,0% проти 15,6% у 2015 році.

У 2016 році кардинально покращилася динаміка внутрішніх цін споживчого ринку; в цілому за підсумком року отримано споживчу інфляцію на рівні 12,4% проти 43,3% у 2015 році, при цьому у Донецькій та Луганській областях інфляція була нижчою, ніж по Україні загалом і становила 11,6% та 10,7% відповідно (проти 46,9% та 38,8% у 2015 році відповідно).

Загальна ситуація, яка склалася в економіці України та зокрема у Донецькій і Луганській областях за підсумками 2016 року, незважаючи на збереження істотних проблем та ризиків, демонструє, що криза 2014–2015 років не зруйнувала потенціал розвитку, а змінила його характер. Покращення економічної ситуації та відновлення зростання у більшості видів економної діяльності у Донецькій та Луганській областях є підґрунтям для майбутнього планування спеціалізації цих регіонів.

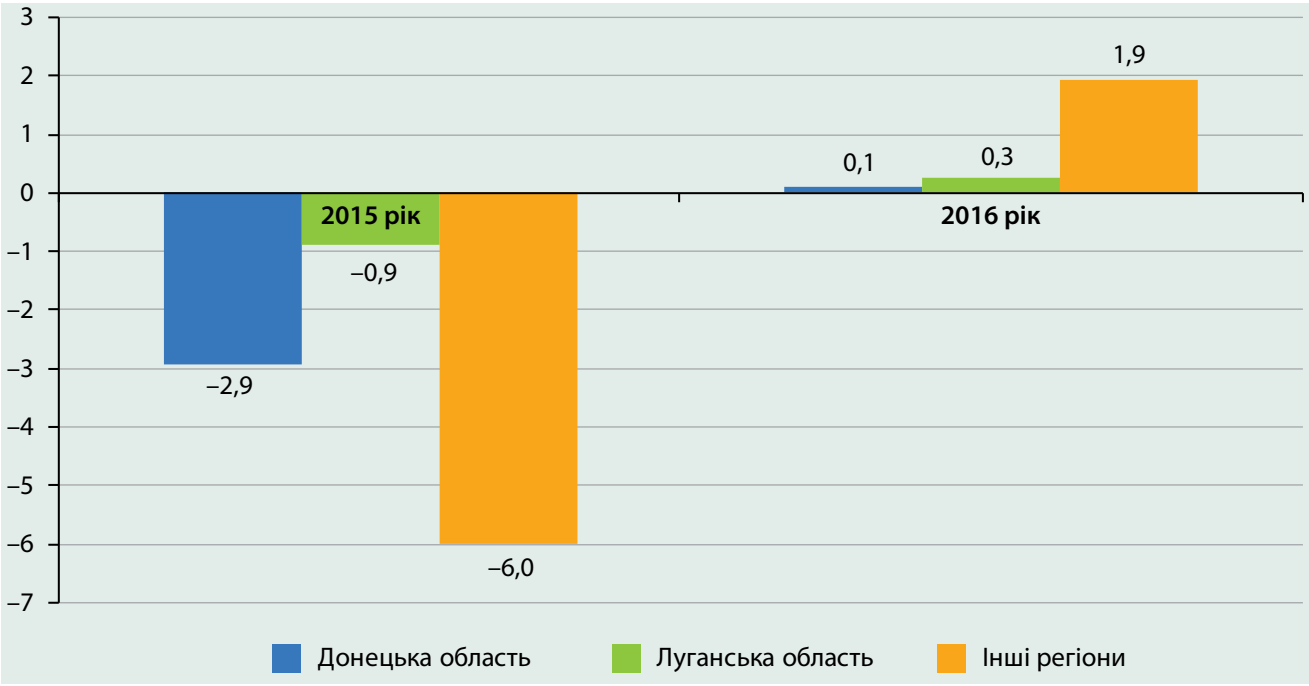

Рис. 1. Внесок зміни ВРП Донецької та Луганської областей у зростання ВВП України у 2015–2016 роках, відсоткові пункти

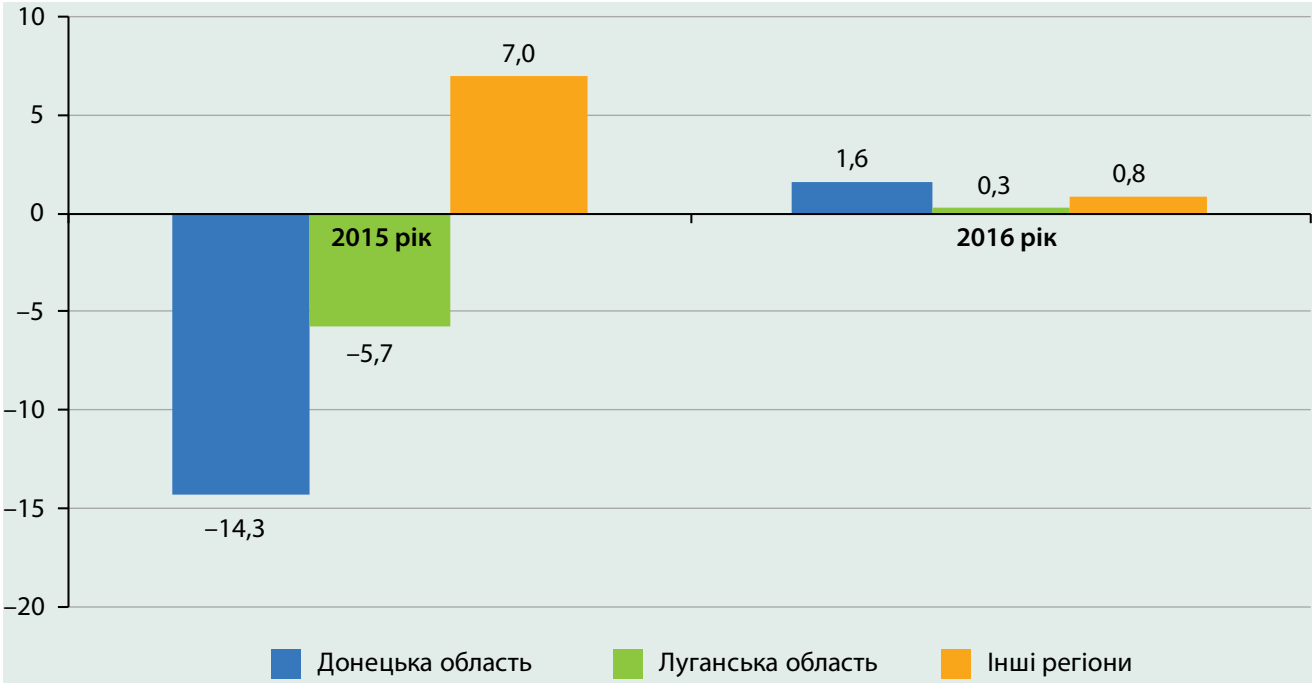

Рис. 2. Внесок зміни обсягів промислового виробництва Донецької та Луганської областей у зростання промисловості України у 2015–2016 роках, відсоткові пункти

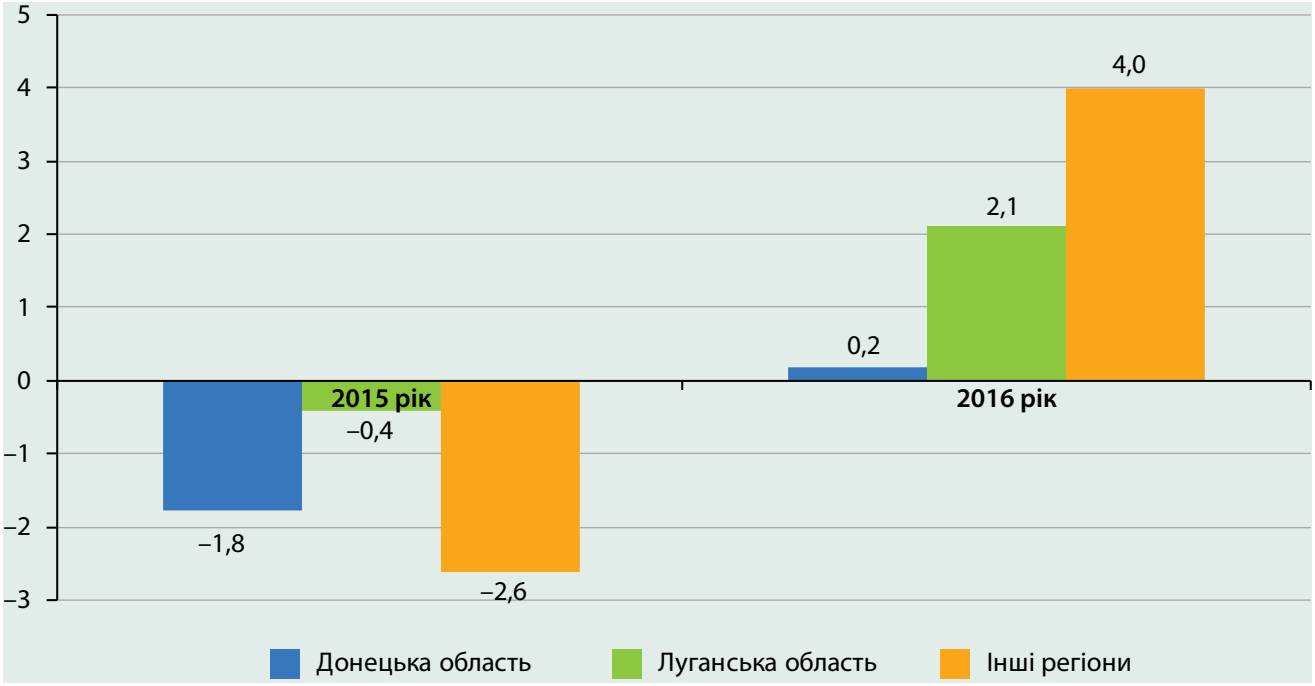

Рис. 3. Внесок зміни обсягу виробництва сільськогосподарської продукції Донецької та Луганської областей у зростання сільськогосподарського виробництва України у 2015–2016 роках, відсоткові пункти

Таблиця 2

Припущення та сценарні умови розвитку на 2018–2020 роки[1]

Показник \ Період	Сценарій 1			Сценарій 2			Сценарій 3		
	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
ВВП реальний, % до попереднього року:									
Світ	3,6	3,7	3,7	3,6	3,7	3,7	3,4	3,2	3,2
Єврозона	1,6	1,6	1,5	1,6	1,6	1,5	1,4	1,4	1,3
США	2,5	2,1	1,8	2,5	2,1	1,8	2,3	1,9	1,6
Китай	6,2	6,0	5,9	6,2	6,0	5,9	6,0	5,8	5,7
Російська Федерація	1,4	1,5	1,5	1,4	1,5	1,5	0,9	0,8	0,8
Світові ціни									
Ціна на природний газ, дол. США / 1 тис. м^3	246 [±5]	251 [±5]	250 [±5]	246 [±5]	251 [±5]	250 [±5]	240 [±5]	245 [±5]	247 [±5]
Ціни на нафту, дол. США / барель	60 [±5]	61,5 [±5]	63 [±5]	60 [±5]	61,5 [±5]	63 [±5]	55 [±5]	57 [±5]	57 [±5]
Світові ціни, середньорічний приріст/зниження, %									
Ціна на чорні метали	3 [±2]	2 [±2]	2 [±2]	3 [±2]	2 [±2]	2 [±2]	0 [±1]	«–»1 [±1]	«–»1 [±1]
Ціна на залізні руди	«–»15 [±1]	«–»9 [±1]	2 [±1]	«–»15 [±1]	«–»9 [±1]	2 [±1]	«–»18 [±1]	«–»12 [±1]	0 [±1]
Ціна на добрива (мочевина)	2 [±2]	2 [±2]	2 [±2]	2 [±2]	2 [±2]	2 [±2]	0 [±1]	«–»0,5 [±1]	«–»0,5 [±1]
Ціна на кукурудзу	2 [±2]	2 [±2]	2 [±2]	2 [±2]	2 [±2]	2 [±2]	0 [±1]	0 [±1]	0 [±1]
Ціна на пшеницю	4 [±2]	4 [±2]	4 [±2]	4 [±2]	4 [±2]	4 [±2]	0 [±1]	0 [±1]	0 [±1]
Зміна тарифів на послуги, грудень до грудня попереднього року, %									
Природний газ для населення	10 [±3]	5 [±2]	3 [±2]	10 [±3]	5 [±2]	3 [±2]	14 [±3]	8 [±3]	10 [±3]
Електроенергія для побутових споживачів	25 [±5]	15 [±5]	10 [±5]	25 [±5]	15 [±5]	10 [±5]	25 [±5]	15 [±5]	10 [±5]
Електроенергія для промислових підприємств	10 [±1,5]	7 [±1]	5,5 [±1]	10 [±1,5]	7 [±1]	5,5 [±1]	10 [±1,5]	7 [±1]	5,5 [±1]
Водопостачання (ЖКГ)	11 [±5]	11 [±5]	10 [±5]	11 [±5]	11 [±5]	10 [±5]	11 [±5]	11 [±5]	10 [±5]
Водовідведення (ЖКГ)	11 [±5]	11 [±5]	10 [±5]	11 [±5]	11 [±5]	10 [±5]	11 [±5]	11 [±5]	10 [±5]
Утримання будинків і споруд та прибудинкових територій (квартирна плата)	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Теплопостачання	30,5	4,6	0,9	30,2	3,1	0,5	33,0	8,5	5,2
Перевезення пасажирів, багажу і вантажооборот залізничним транспортом	25 [±3]	25 [±2]	30 [±2]	25 [±3]	25 [±2]	30 [±2]	25 [±3]	25 [±2]	30 [±2]
Загальнодоступні телекомунікаційні послуги зв'язку	7,9	5,9	5,9	7,9	5,9	5,9	7,9	5,9	5,9
Інші припущення									
Процентні ставки за новими кредитами резидентам (крім інших депозитних корпорацій), у річному обчисленні, %	10 [±2]	9 [±2]	8 [±2]	10 [±2]	9 [±2]	8 [±2]	11 [±2]	10 [±2]	10 [±2]
Рівень перерозподілу через зведений бюджет, % від ВВП	32,8 [±2]	32 [±2]	31 [±2]	32,8 [±2]	32 [±2]	31 [±2]	32,8 [±2]	32 [±2]	31 [±2]
Приріст прямих іноземних інвестицій (за методологією платіжного балансу), млрд дол. США	3–3,5	4–4,5	5–5,5	5–5,6	7,5–8	9,5–10	1,5–2	2–2,5	2–2,5
Чисте використання ресурсів МВФ Національним банком України, млрд дол. США	1,9	«–»1,6	«–»1,1	1,9	«–»1,6	«–»1,1	0,2	«–»0,3	«–»0,7
Надходження від приватизації, млрд грн	32,8 [±1]	32 [±1]	31 [±1]	32,8 [±1]	32 [±1]	31 [±1]	32,8 [±1]	32 [±1]	31 [±1]
Врожай зернових, млн тонн	66,8	67,0	67,5	68,6	69,3	76,0	60,3	60,8	61,3

[1] Відповідно до урядового прогнозу.

ПРОГНОЗ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ НА 2018–2020 РОКИ

Перший варіант консенсус-прогнозу показників економічного розвитку Донецької та Луганської областей на 2018–2020 роки розраховано на базі матеріалів, наданих учасниками семінару (табл. 3–5).

Розрахунки прогнозних показників для Донецької та Луганської областей на 2018–2020 роки, надані експертами, були здійснені за трьома сценаріями відповідно до офіційного прогнозу Уряду, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 р. № 411 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2018–2020 роки». **Прогнозні показники для України на 2018–2020 роки за трьома сценаріями, наведені у Випуску, також відповідають урядовому прогнозу.**

Методологічні пояснення до таблиць 1, 3, 4, 5

Середні (консенсусні) значення темпів зростання / зниження прогнозованих показників розраховані як середнє геометричне відповідних показників, наданих усіма організаціями.

СЦЕНАРІЙ 1

Активне впровадження економічних і соціальних реформ, визначених у Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року.

Основними умовами функціонування економіки за цим сценарієм стануть:

- ✓ проведення пенсійної реформи;
- ✓ покращення умов ведення бізнесу та інвестиційного клімату в Україні;
- ✓ активізація інноваційного довгострокового інвестування в стратегічно важливі галузі господарства та сегменти економічної діяльності, зокрема в оборонно-промисловий комплекс;
- ✓ підвищення державних соціальних стандартів та гарантій з метою поступового доведення їх до фактичного розміру у середньостроковій перспективі з урахуванням показників економічного розвитку та фінансових можливостей бюджету;
- ✓ оновлення та модернізація виробництва з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції;
- ✓ активізація процесів приватизації, оновлення та оптимізація системи державного управління підприємствами.

Також сприятливими передбачаються і зовнішні умови розвитку:

- ✓ активізуються процеси розширення та диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків України у напрямі поглиблення зовнішньоекономічних відносин з країнами Європейського Союзу, Азії та Африки;
- ✓ триватиме зростання попиту на товари українського експорту в умовах позитивної динаміки розвитку основних торгівельних партнерів;
- ✓ зберігатиметься стабільно помірне збільшення середньорічних цін на світових товарних ринках.

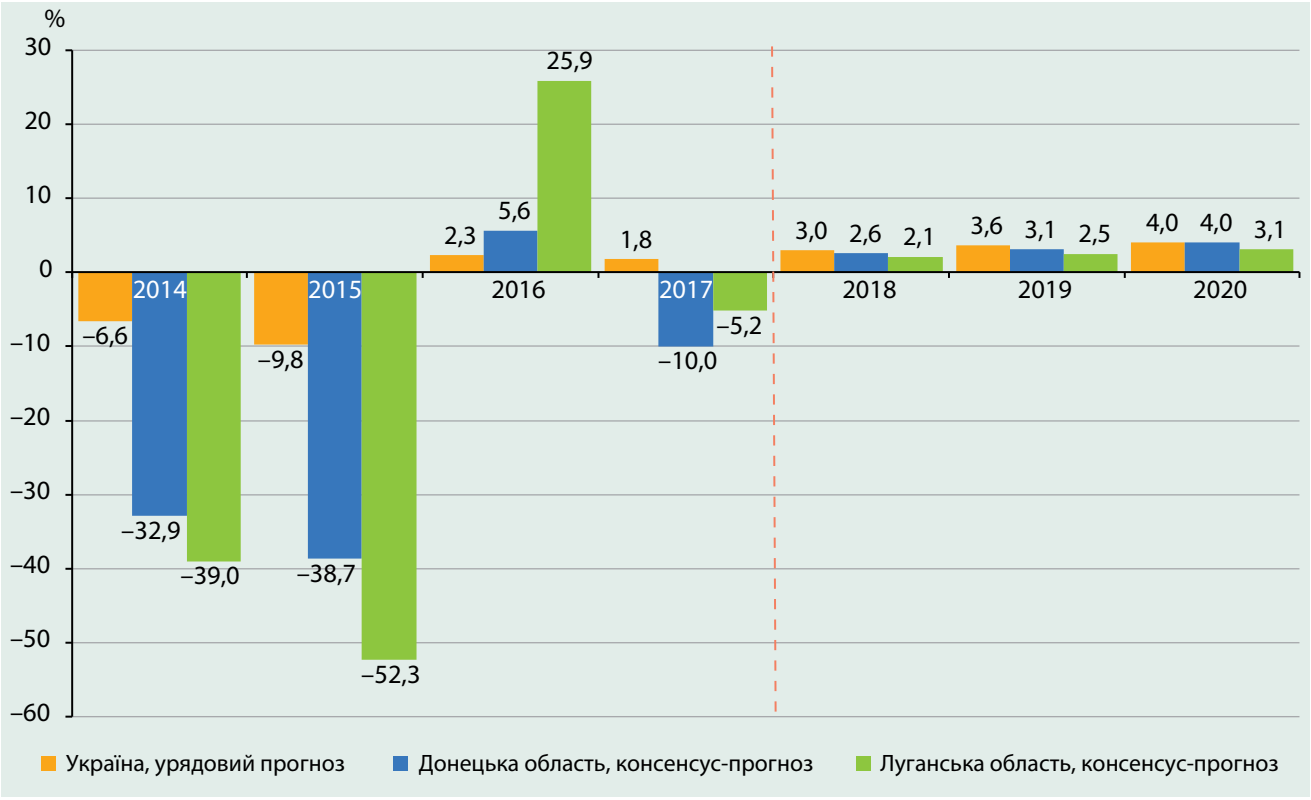

Рис. 4. Прогноз зміни реального ВВП (ВРП) на 2018–2020 роки

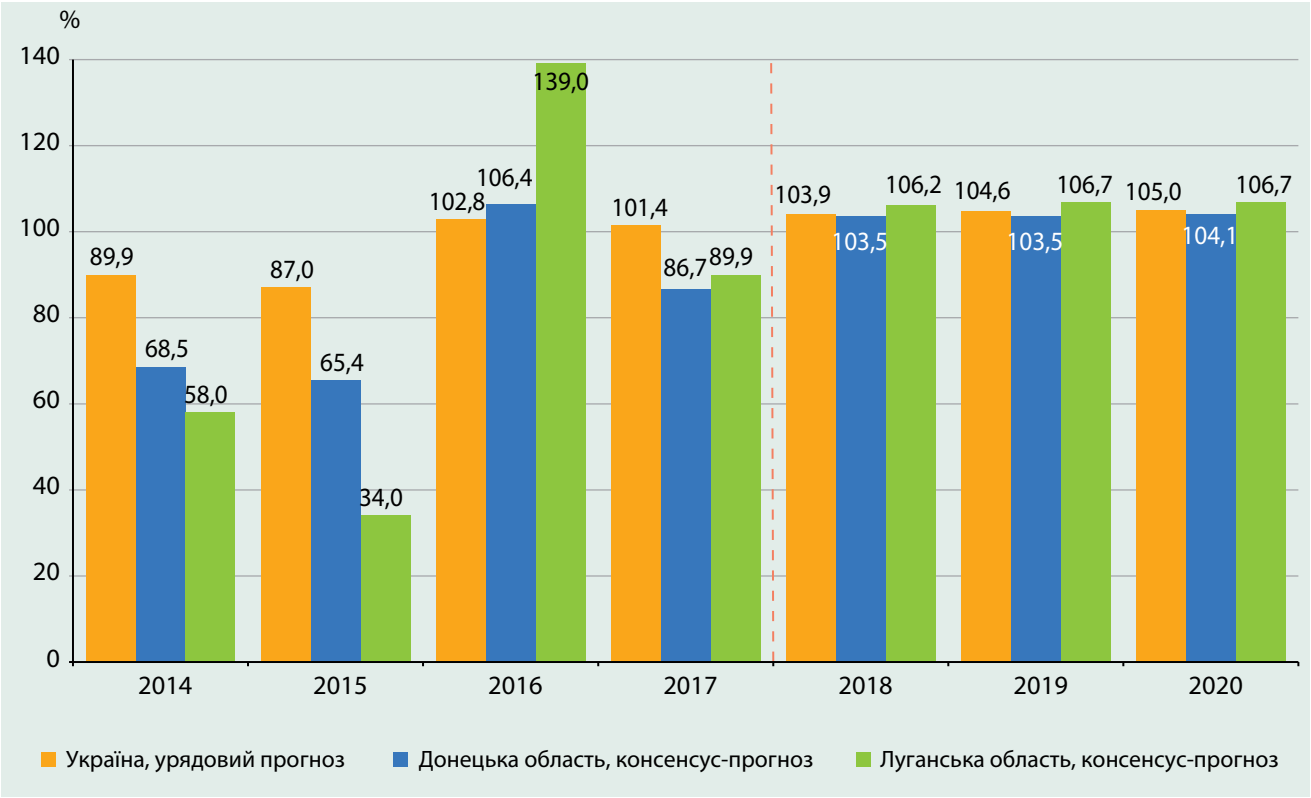

Рис. 5. Прогноз індексу промислової продукції на 2018–2020 роки

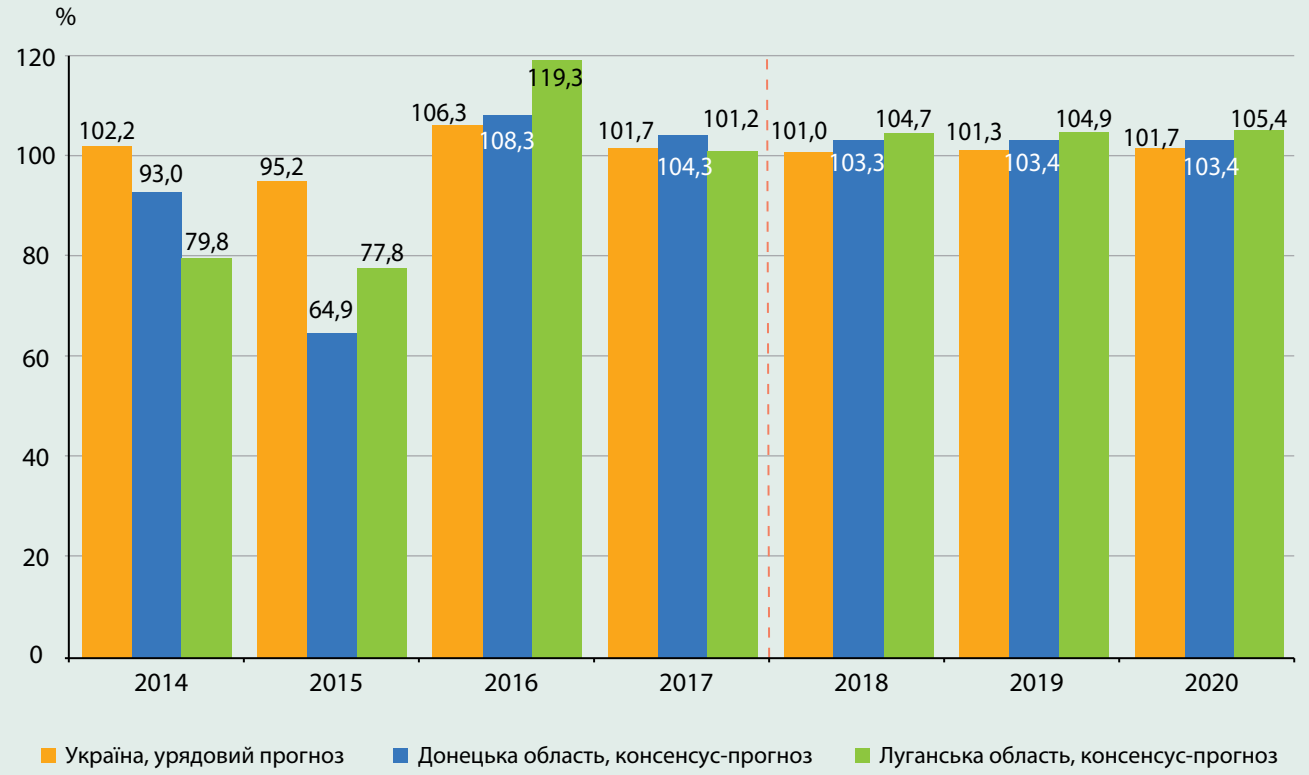

Рис. 6. Прогноз індексу обсягу сільськогосподарського виробництва на 2018–2020 роки

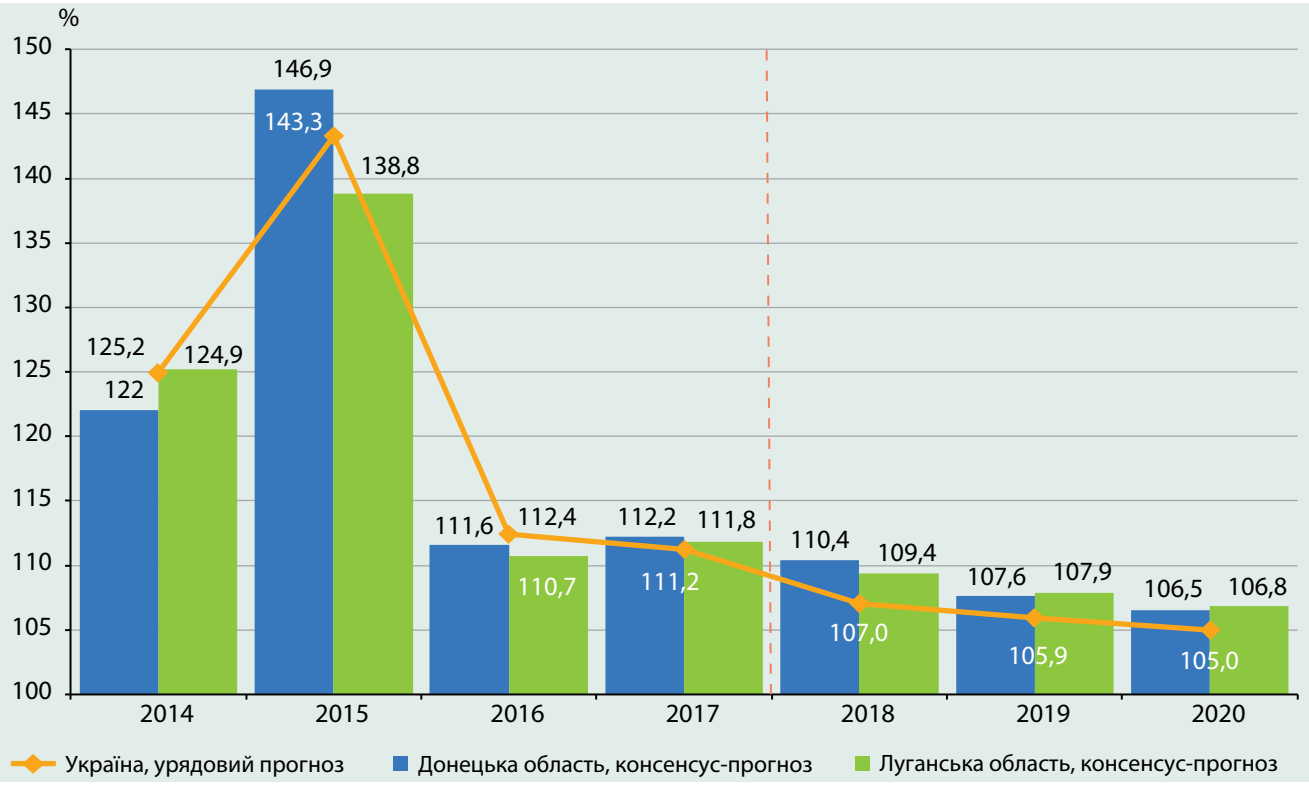

Рис. 7. Прогноз індексу споживчих цін (грудень до грудня попереднього року) на 2018–2020 роки

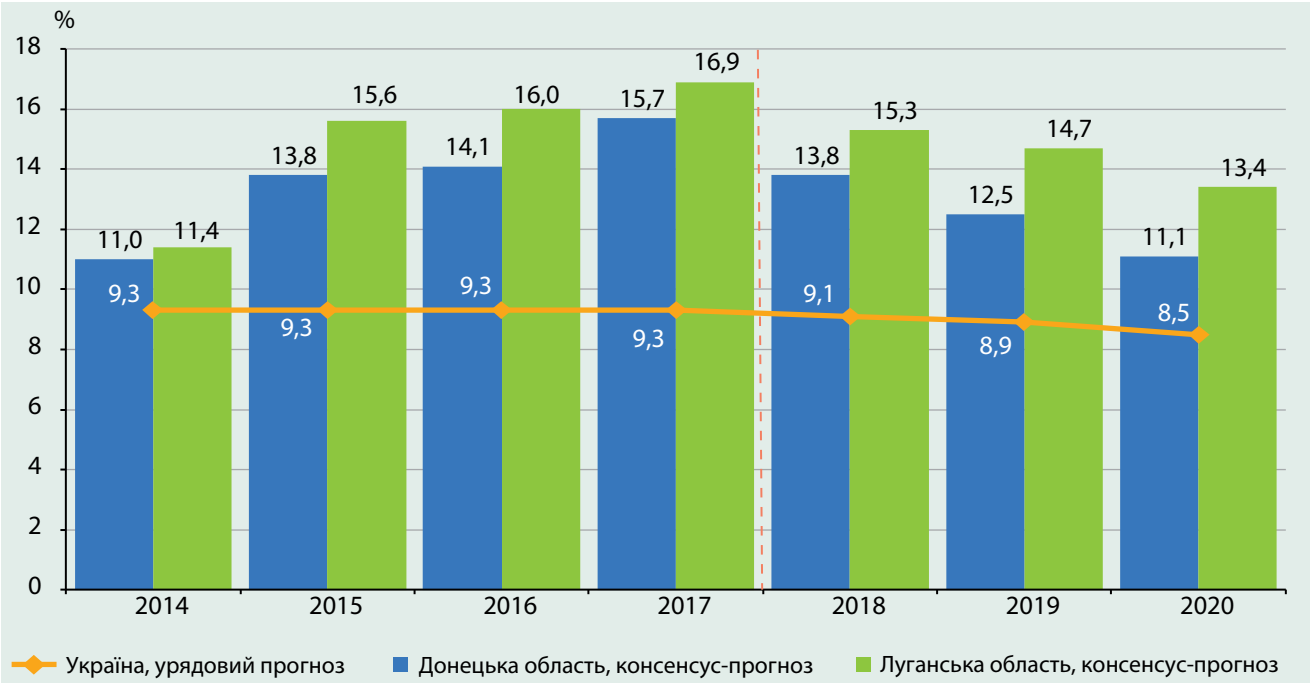

Рис. 8. Прогноз рівня безробіття населення (за методологією МОП) на 2018–2020 роки

СЦЕНАРІЙ 2

За наявності більшості однакових сценарних умов зі сценарієм 1 сценарій 2 передбачає більш оптимістичну динаміку соціальних показників, зокрема зростання соціальних стандартів, нижчий рівень безробіття, а також кращу реакцію бізнесу на запроваджені реформи.

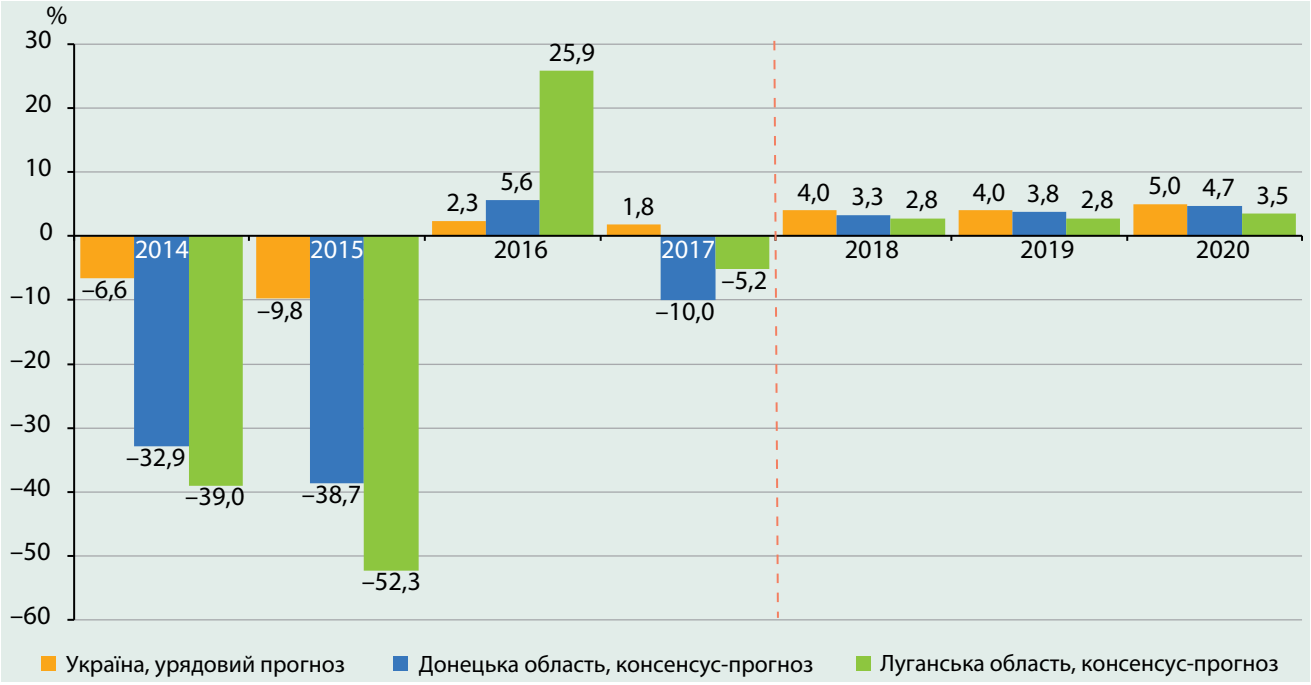

Рис. 9. Прогноз зміни реального ВВП (ВРП) на 2018–2020 роки

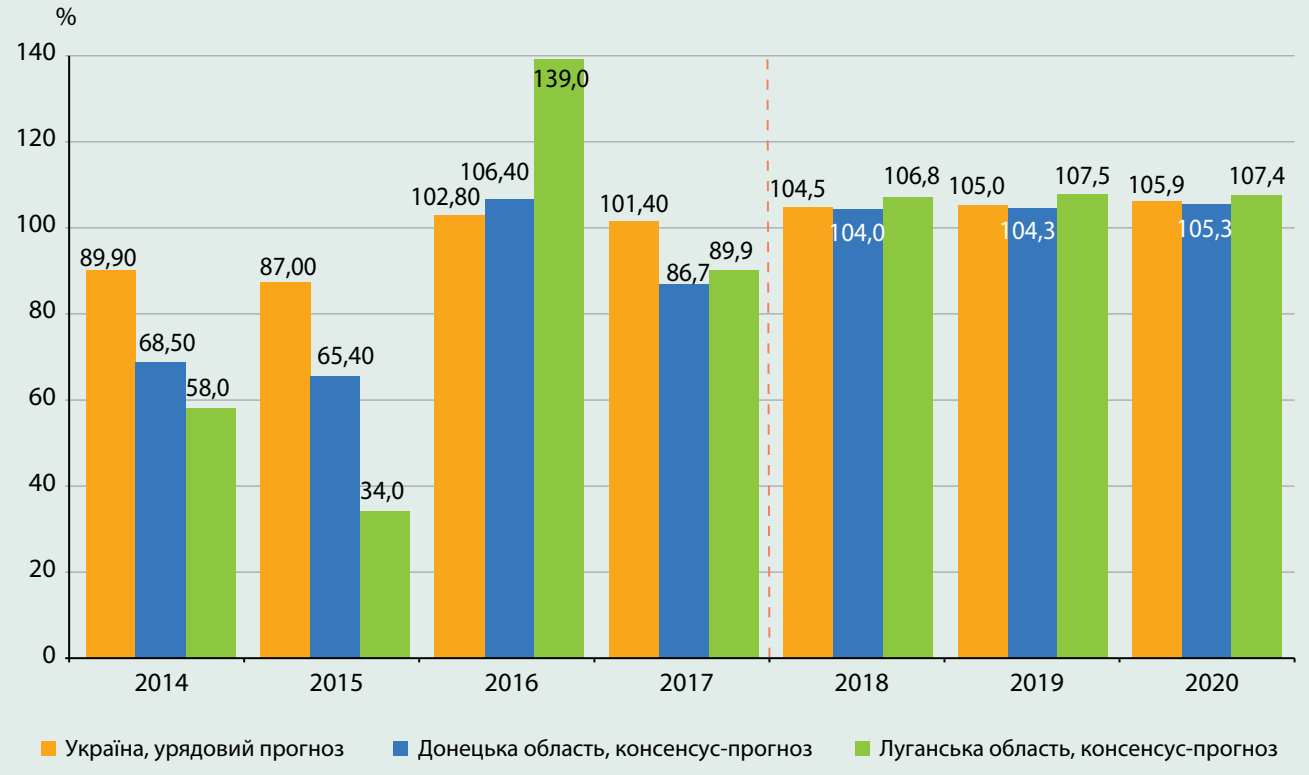

Рис. 10. Прогноз індексу промислової продукції на 2018–2020 роки

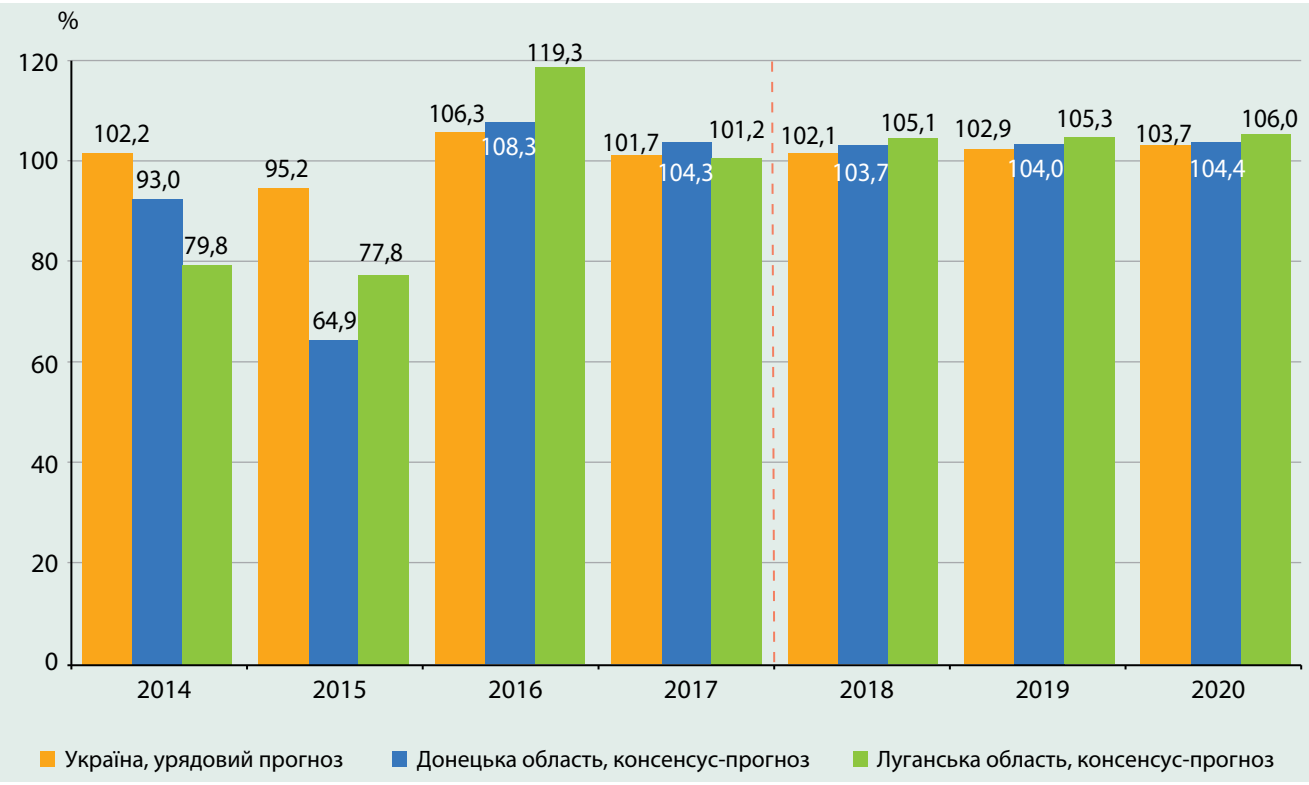

Рис. 11. Прогноз індексу обсягу сільськогосподарського виробництва на 2018–2020 роки

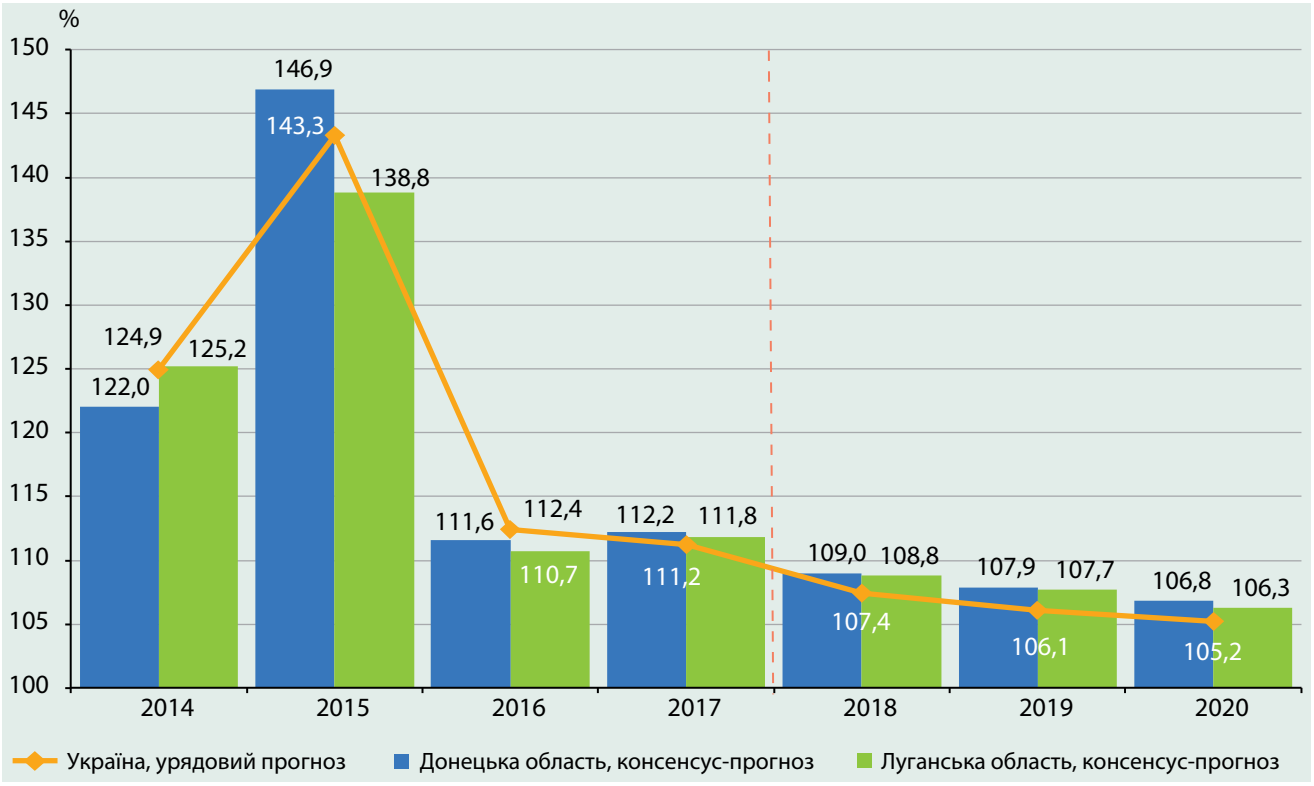

Рис. 12. Прогноз індексу споживчих цін (грудень до грудня попереднього року) на 2018–2020 роки

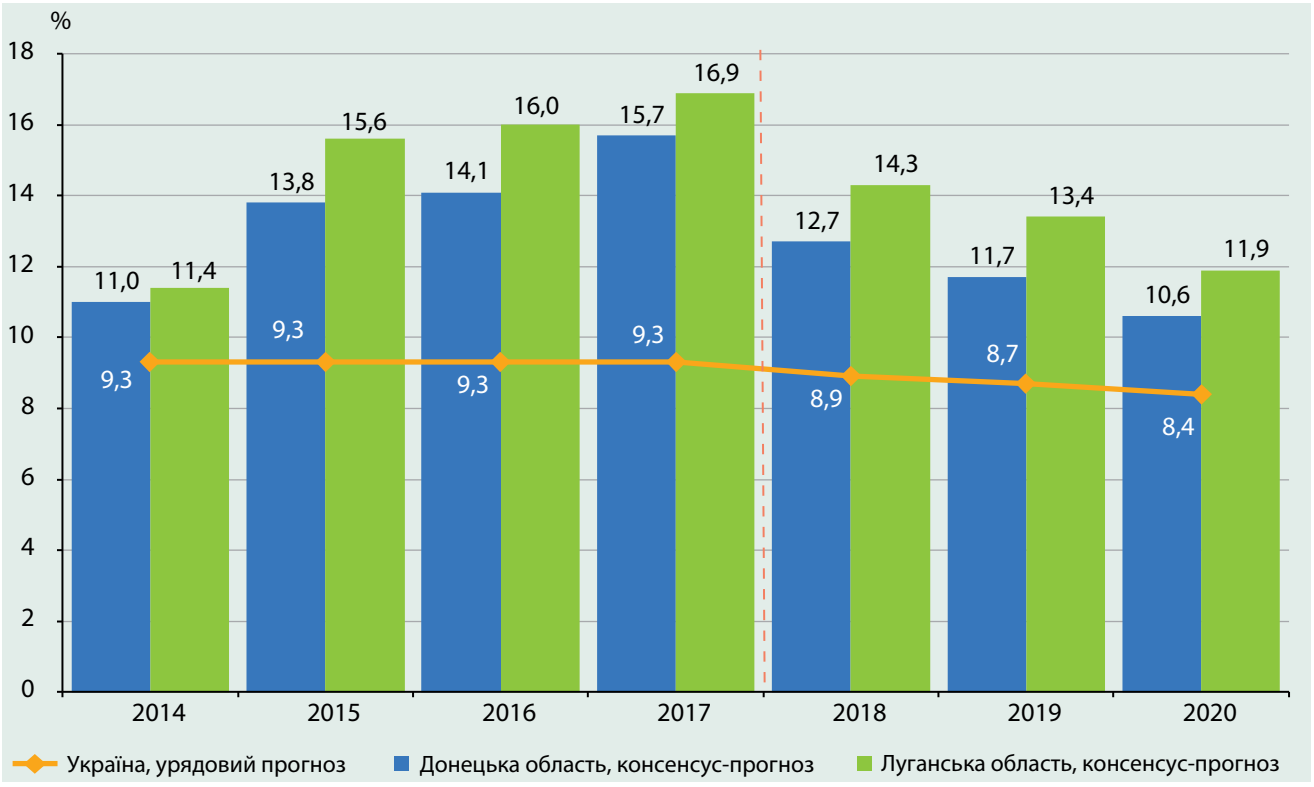

Рис. 13. Прогноз рівня безробіття населення (за методологією МОП) на 2018–2020 роки

СЦЕНАРІЙ 3

Сценарій 3 передбачає, що гірша зовнішньоекономічна кон'юнктура, ніж за сценаріями 1, 2 і повільніше зростання основних торгових партнерів України стримуватимуть розширення попиту на вітчизняні товари та негативно позначатимуться на припливі в країну фінансових ресурсів, необхідних, у тому числі, для впровадження реформ. Обережність інвесторів щодо вкладання коштів в українську економіку зумовлюватиме незначні обсяги коштів, які залучатимуться шляхом приватизації державного майна.

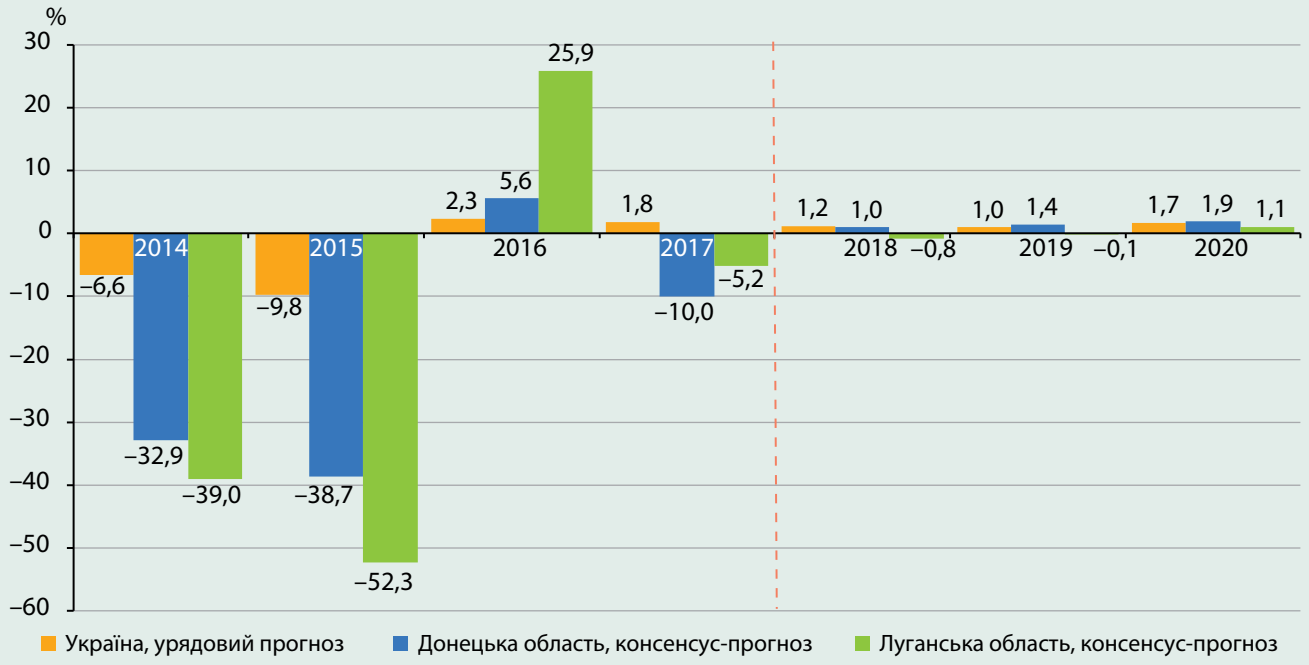

Рис. 14. Прогноз зміни реального ВВП (ВРП) на 2018–2020 роки

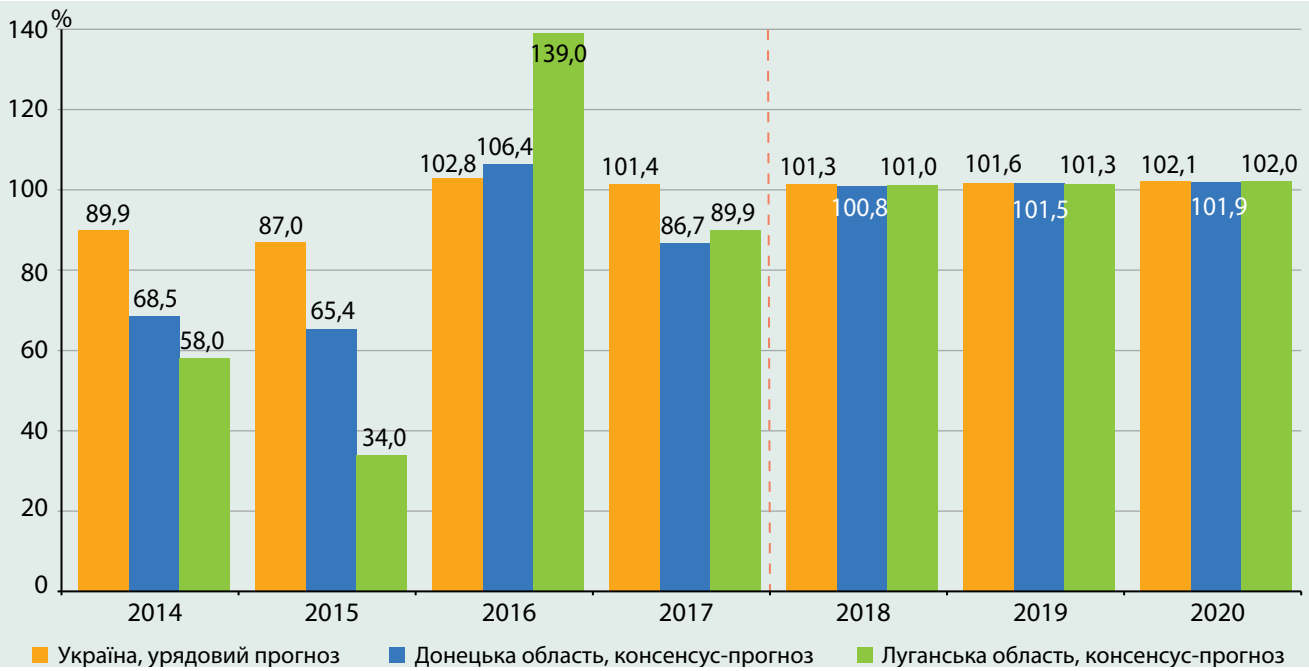

Рис. 15. Прогноз індексу промислової продукції на 2018–2020 роки

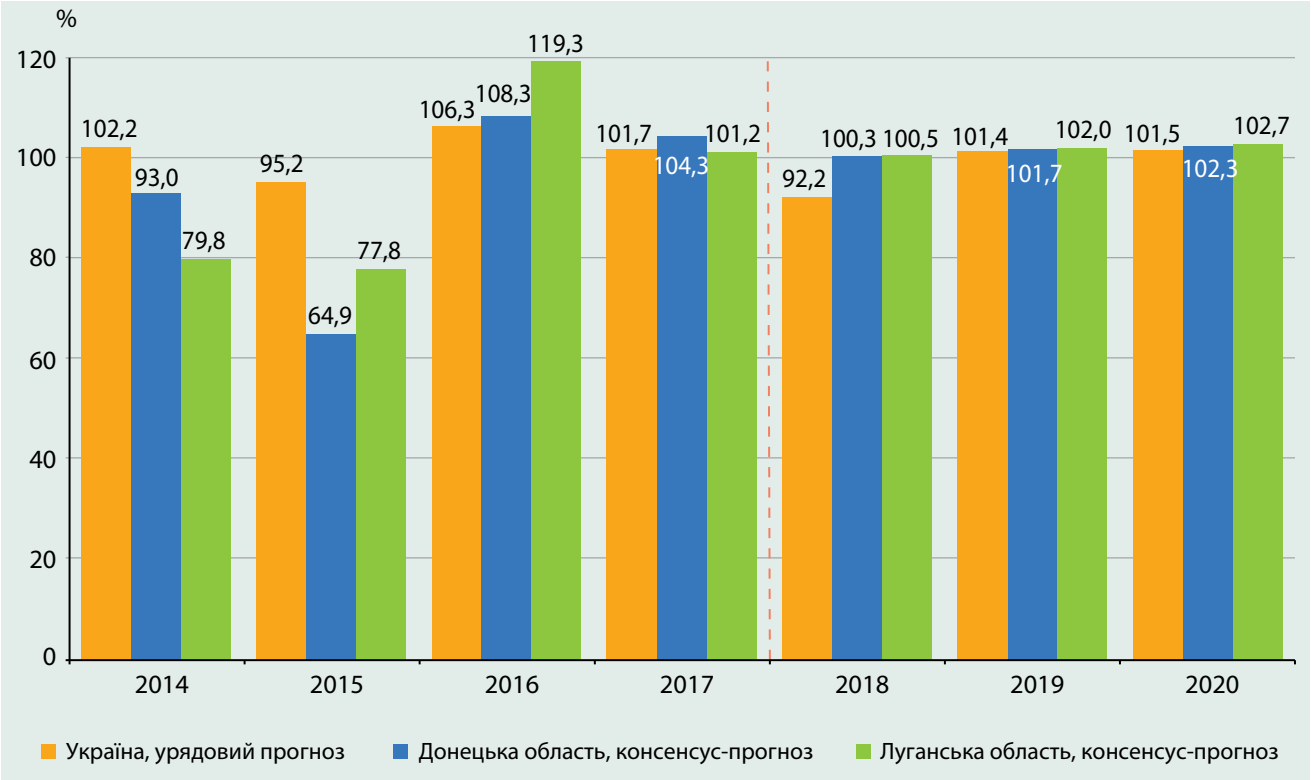

Рис. 16. Прогноз індексу обсягу сільськогосподарського виробництва на 2018–2020 роки

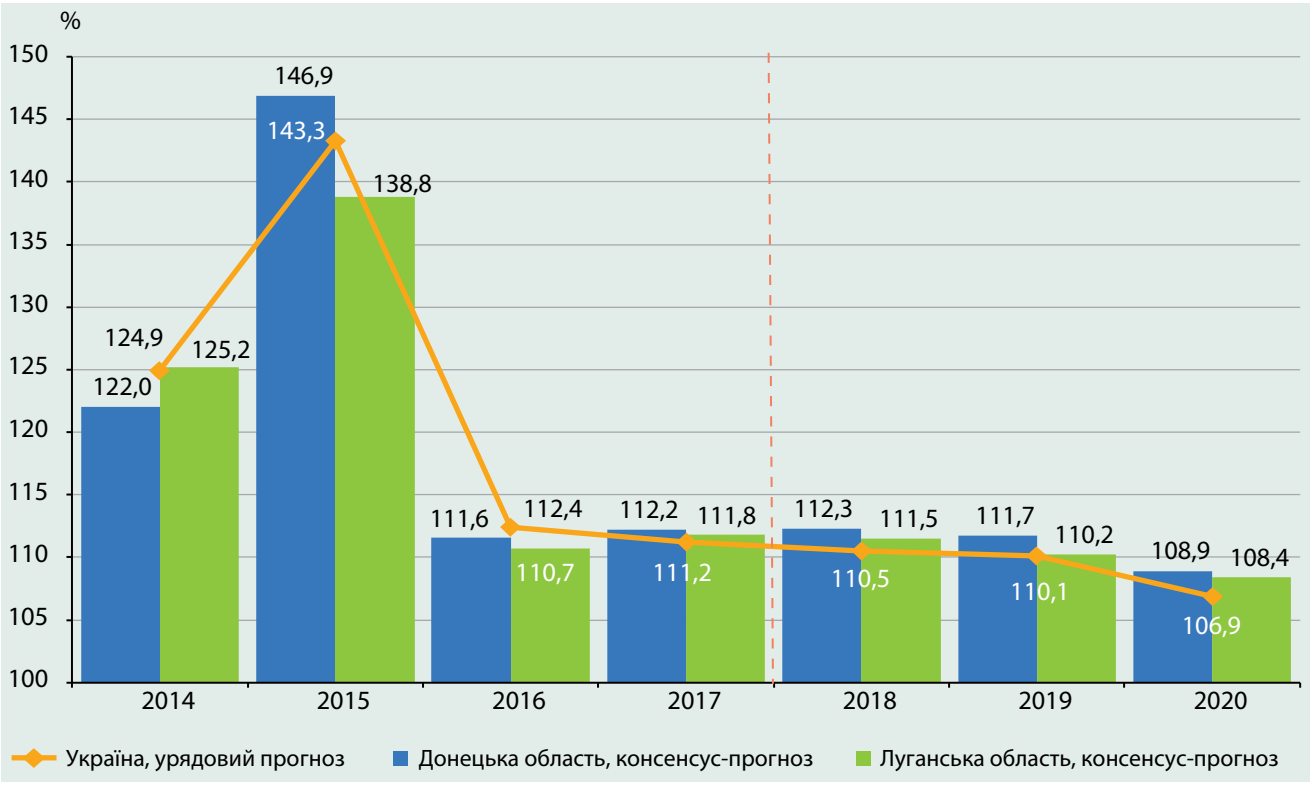

Рис.17. Прогноз індексу споживчих цін (грудень до грудня попереднього року) на 2018–2020 роки

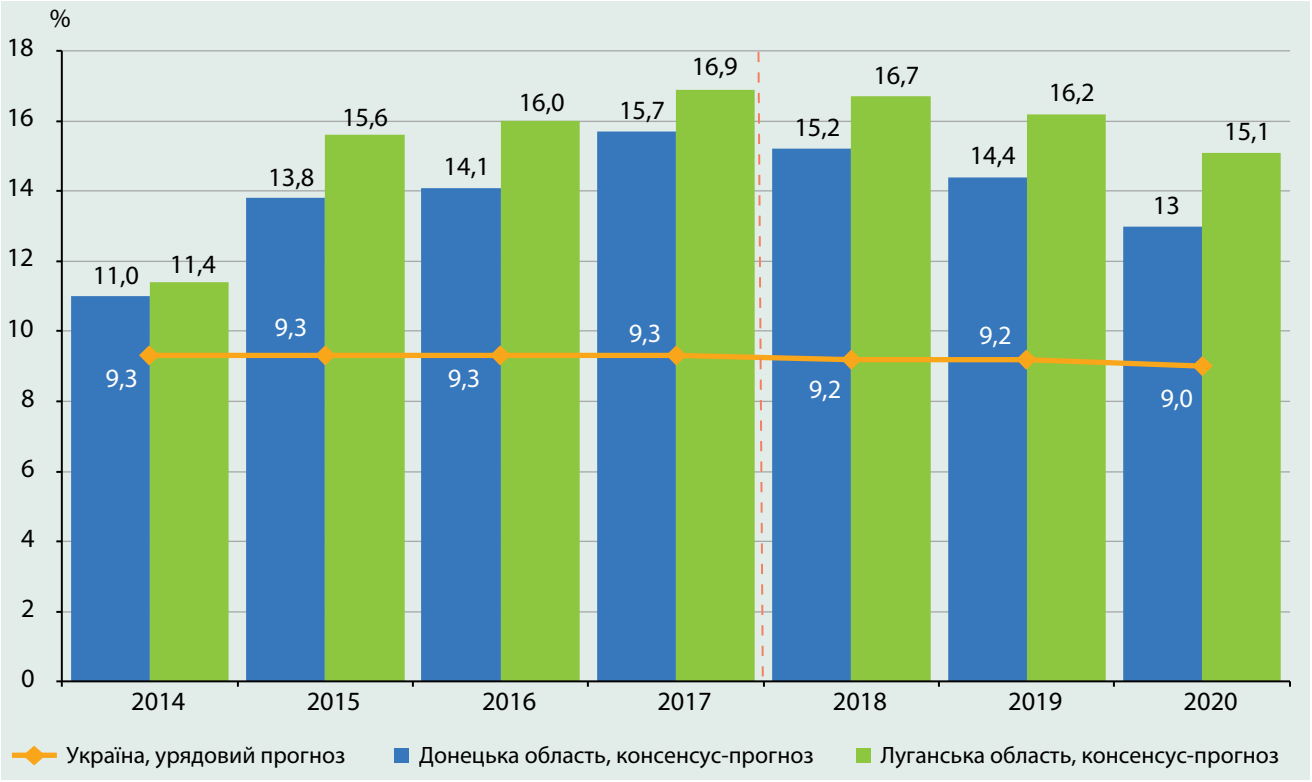

Рис. 18. Прогноз рівня безробіття населення (за методологією МОП) на 2018–2020 роки

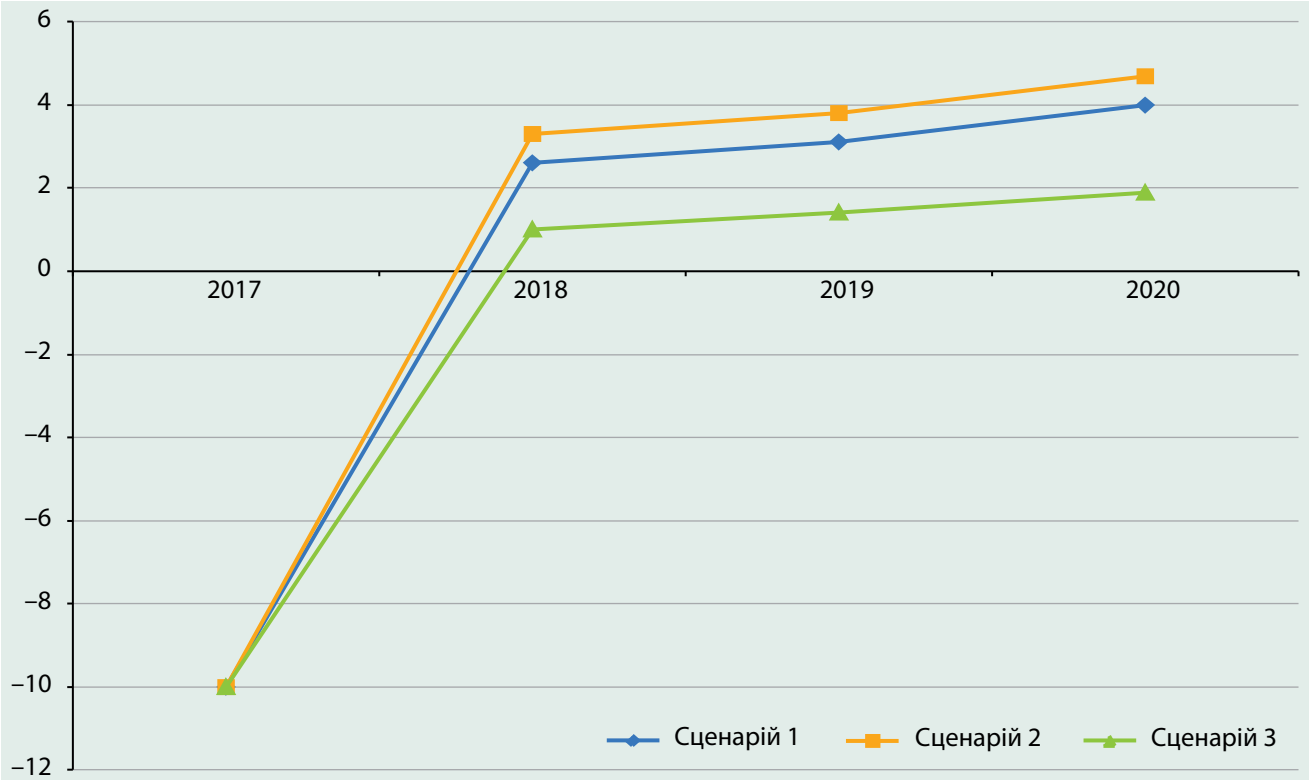

Рис. 19. Консенсус-прогноз показників реального ВРП на 2018–2020 роки для Донецької області

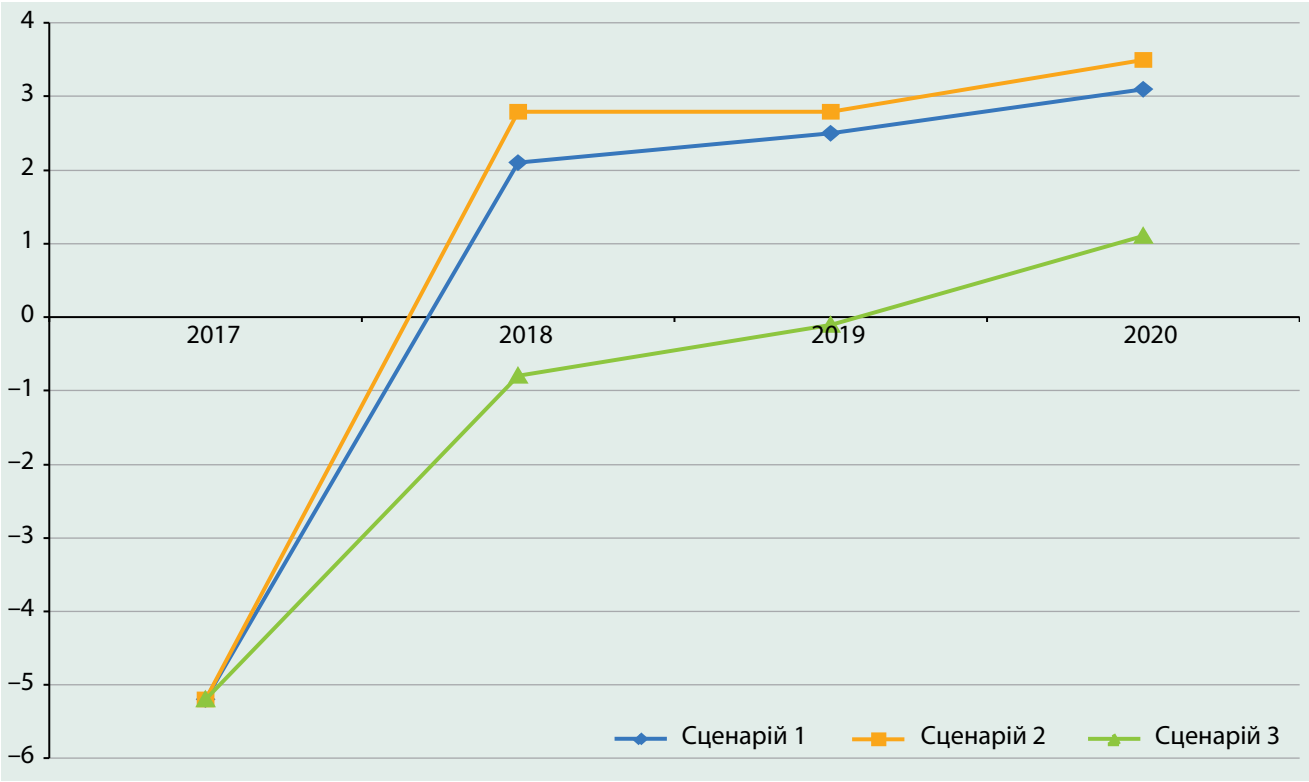

Рис. 20. Консенсус-прогноз показників реального ВРП на 2018–2020 роки для Луганської області

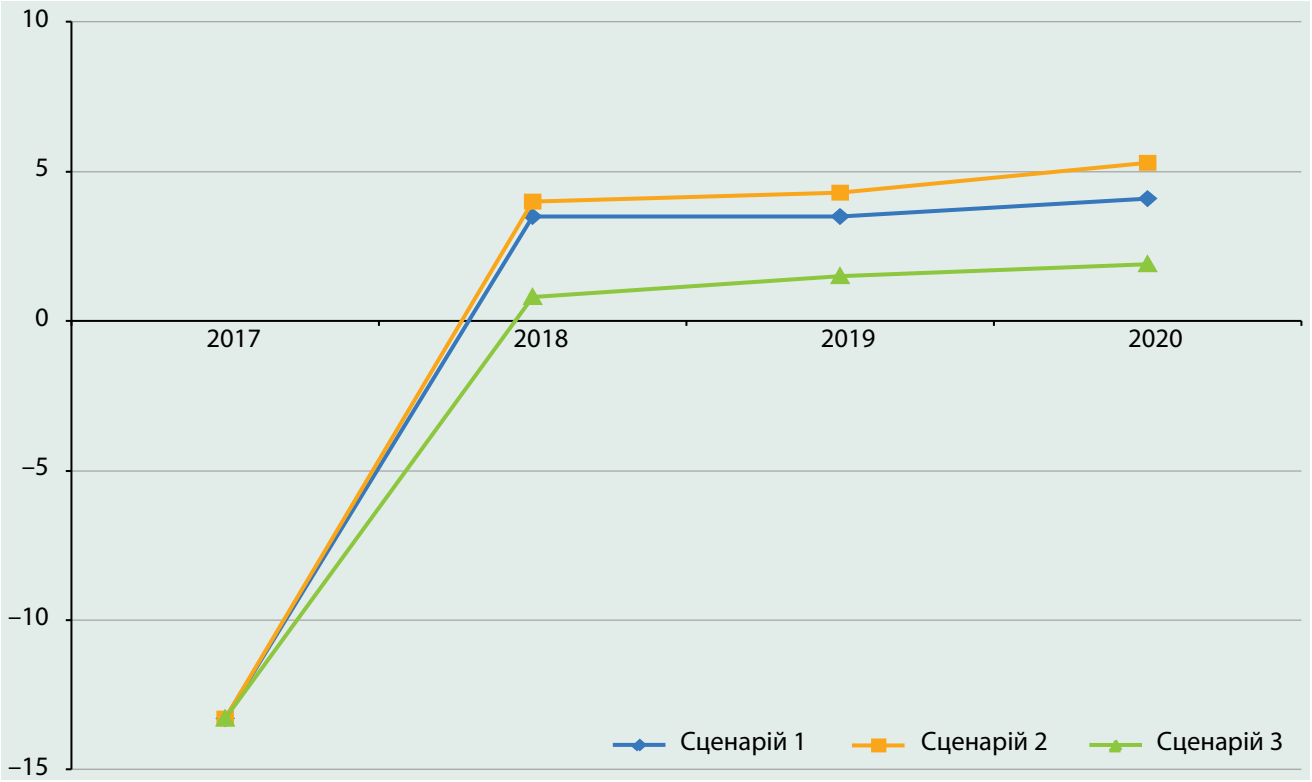

Рис. 21. Консенсус-прогноз індексу промислової продукції на 2018–2020 роки для Донецької області

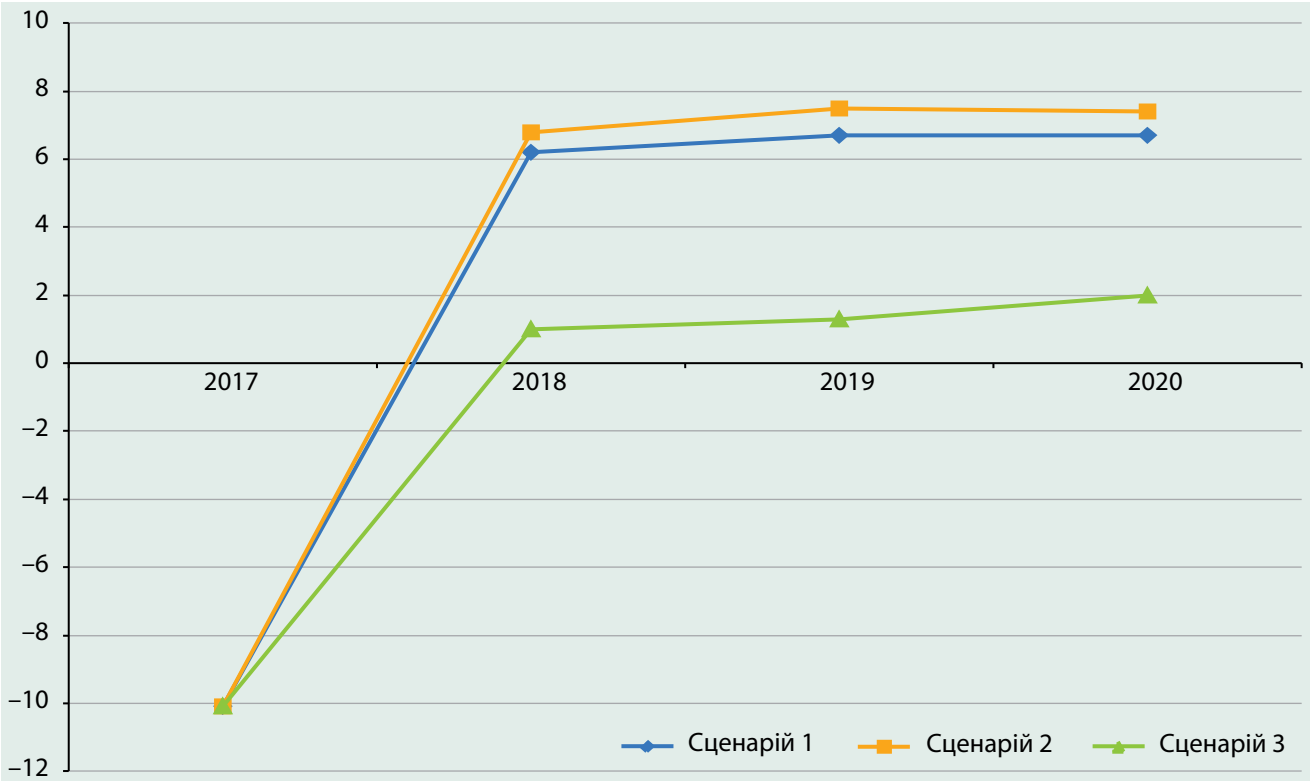

Рис. 22. Консенсус-прогноз індексу промислової продукції на 2018–2020 роки для Луганської області

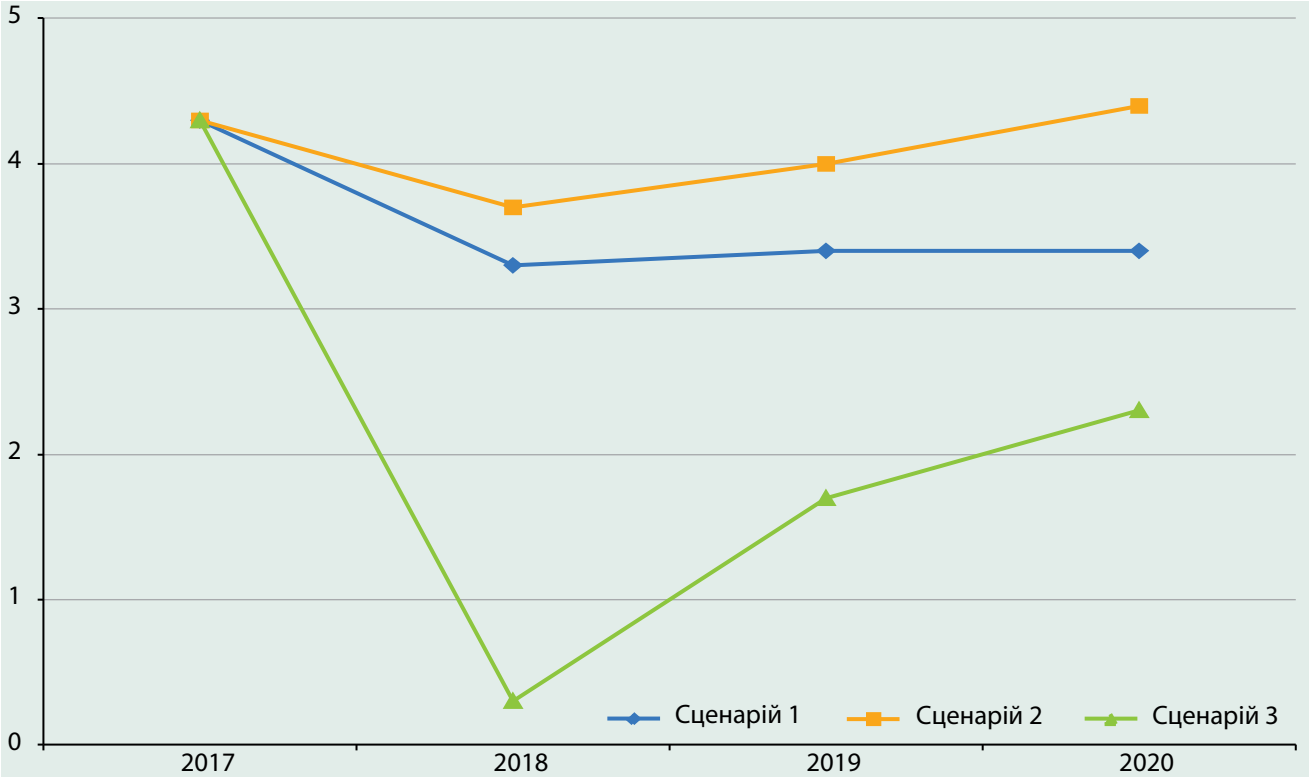

Рис. 23. Консенсус-прогноз індексу обсягу сільськогосподарського виробництва на 2018–2020 роки для Донецької області

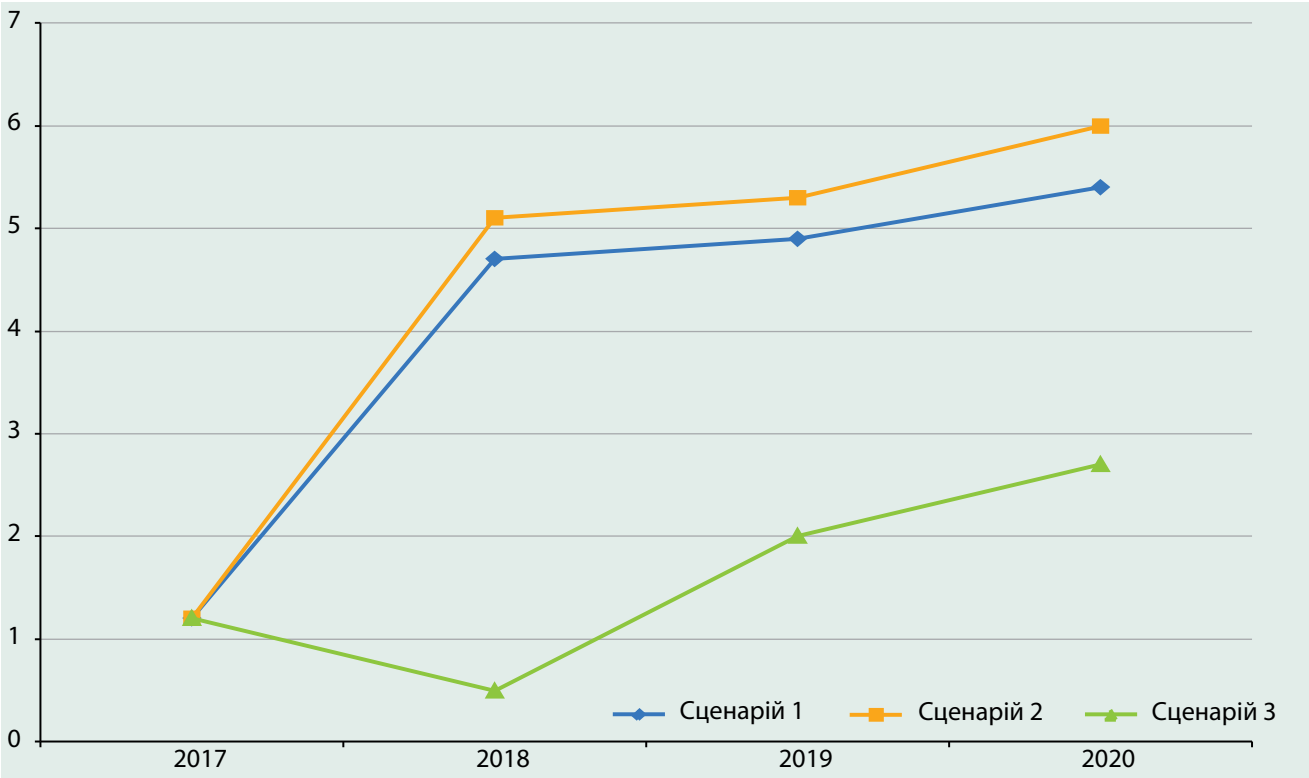

Рис. 24. Консенсус-прогноз індексу обсягу сільськогосподарського виробництва на 2018–2020 роки для Луганської області

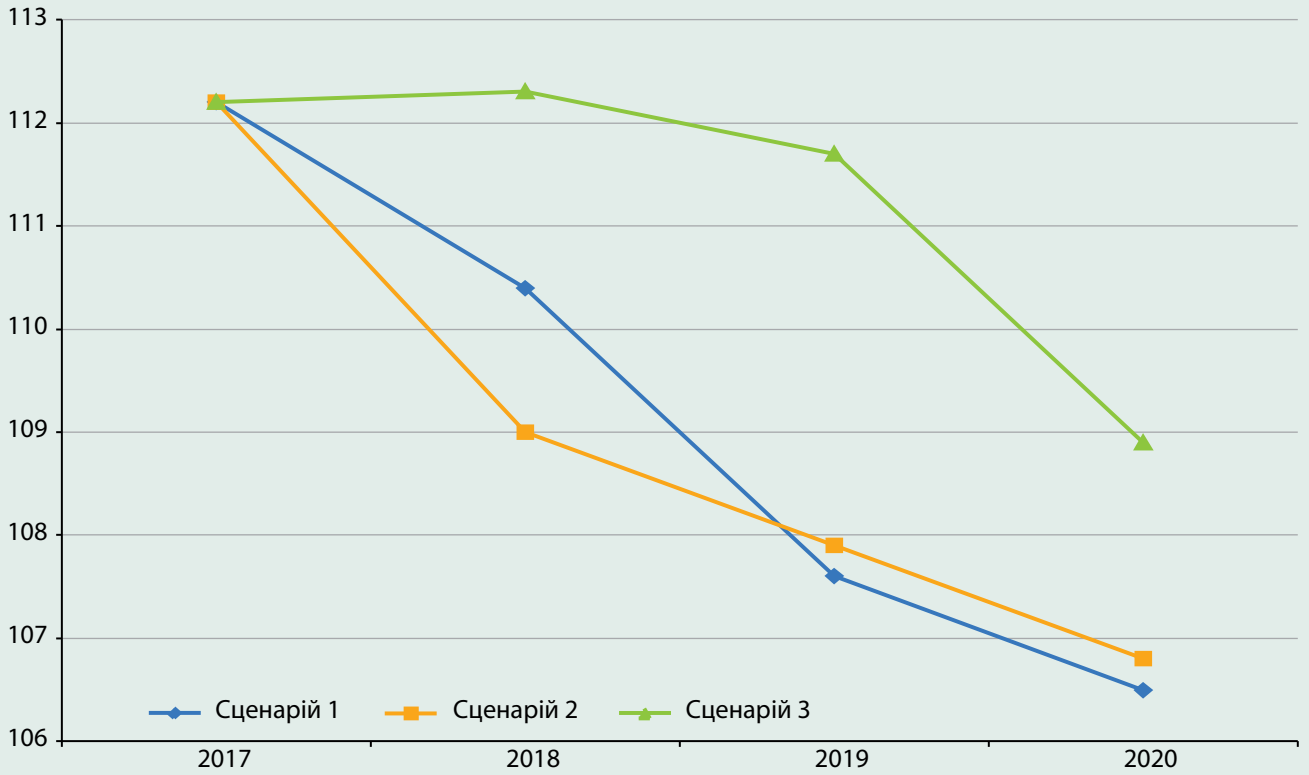

Рис. 25. Консенсус-прогноз індексу споживчих цін (грудень до грудня попереднього року) на 2018–2020 роки для Донецької області

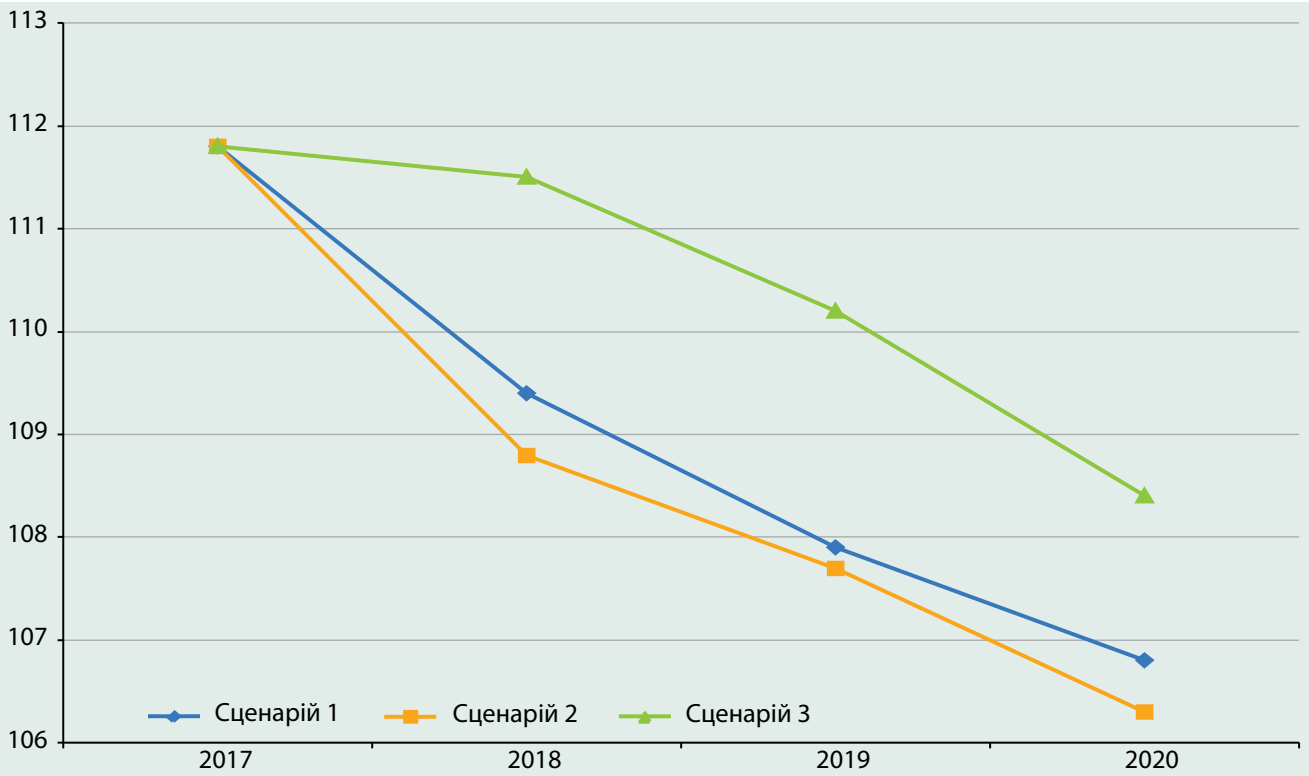

Рис. 26. Консенсус-прогноз індексу споживчих цін (грудень до грудня попереднього року) на 2018–2020 роки для Луганської області

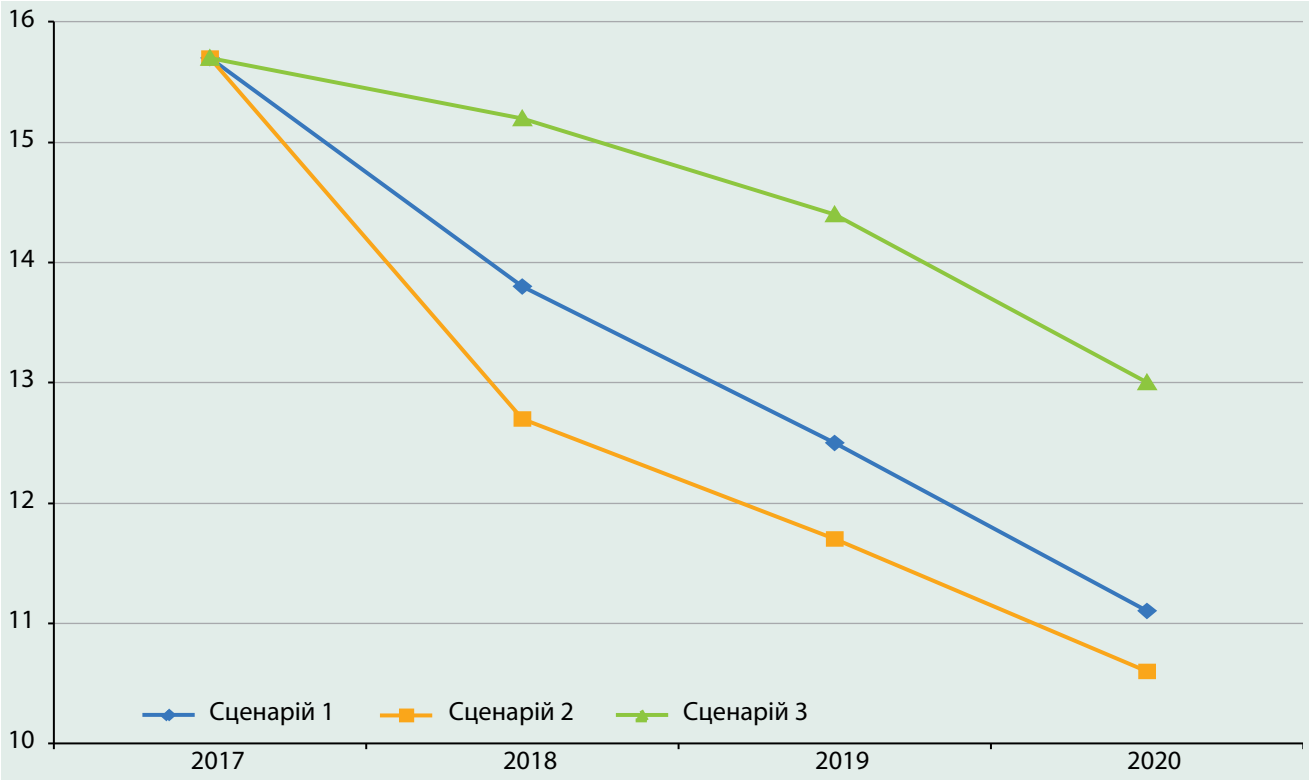

Рис. 27. Консенсус-прогноз рівня безробіття населення (за методологією МОП) на 2018–2020 роки для Донецької області

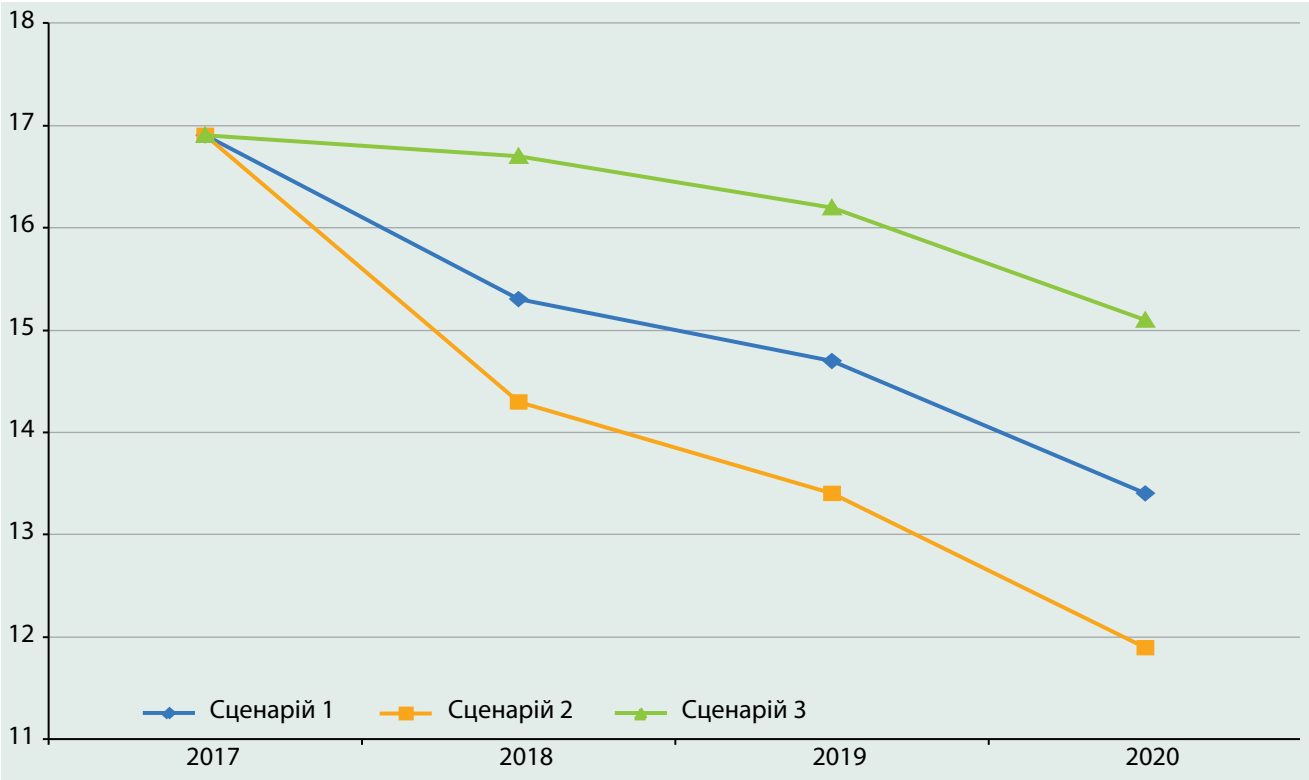

Рис. 28. Консенсус-прогноз рівня безробіття населення (за методологією МОП) на 2018–2020 роки для Луганської області

ПРОГНОЗНІ ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ НА 2018–2020 РОКИ (УСЕРЕДНЕНІ)

Консенсусна оцінка показала, що при прогнозуванні основних показників розвитку економіки Донецької та Луганської областей у експертів відсутнє спільне бачення розвитку цих регіонів. Серед представлених експертами прогнозів суттєві розбіжності спостерігаються як у кожному році, так і за кожним сценарієм, а максимальні припадають в основному на 2018 рік. Окрім того, консенсусні оцінки показників, які характеризують виробничу сферу – промисловість, сільське господарство та, як наслідок, ВРП, виявилися дуже близькими до відповідних показників по Україні (відхилення в межах 10,0%), у той час як у звітному періоді відхилення були дуже суттєвими (у більшості випадків – на 30,0%, в окремих – у 3 рази).

За 1 СЦЕНАРІЄМ, який передбачає активне впровадження на державному рівні економічних і соціальних реформ, розширення інвестиційного попиту, підвищення ефективності використання виробничих ресурсів та науково-технологічного потенціалу, а також сприятливу зовнішню кон'юнктуру, консенсусна оцінка зростання **ВРП у Донецькій області** у 2018 році становить 2,6%, у 2019 році – 3,1% та 4,0% – у 2020 році, що нижче або на рівні зростання ВВП України (3,0%, 3,6% та 4,0% відповідно). Однак розбіжність між мінімальним та максимальним значеннями показника ВРП у Донецькій області дуже висока і складає у 2018 році 9,4 в. п. (значення варіює від скорочення на 0,5% до зростання на 8,9%), у 2019 – 6,0 в. п. (розходження від 1,0% до 7,0%) та 5,7 в. п. – у 2020 році (інтервал від 1,0% до 6,7%). Зростання ВРП у Луганській області у 2018 році оцінюється у 2,1%, у 2019 році – 2,5% та 3,1% – у 2020 році й також не перевищує зростання ВВП України. Розбіжність між мінімальним та максимальним значеннями показника **ВРП у Луганській області** також висока і складає у 2018 році 6,9 в. п. (розходження від –1,5% до 5,4%), у 2019 році – 4,4 в. п. (розходження від 0,5% до 4,9%) та 4,0 в. п. – у 2020 році (розходження від 1,0% до 5,0%).

Зростання **промисловості у Донецькій області** прогнозується на рівні дещо нижчому, ніж по Україні в цілому і становитиме 3,5% у 2018 та у 2019 роках та 4,1% – у 2020 році (в Україні у ці роки зростання становитиме 3,9%, 4,6% та 5,0% відповідно). Розбіжність між мінімальним та максимальним значеннями показника промислової продукції у Донецькій області також досить значна та становить у 2018 році 9,9 в. п. (значення варіює від 0,9% до 10,8%), у 2019 – 7,6 в. п. (від 1,1% до 8,7%) та 7,5 в. п. у 2020 році (від 1,5% до 9,0%). Консенсусна оцінка зростання промисловості у Луганській області у 2018 році становить 6,2%, у 2019 та 2020 роках – по 6,7% та перевищує урядовий прогноз зростання промисловості України. На відміну від Донецької області, розбіжність між мінімальним та максимальним значеннями **обсягу промислової продукції у Луганській області** досить висока: у 2018 році – 38,1 в. п. (значення варіює від скорочення на 5,1% до зростання на 33,0%), у 2019 – 34,8 в. п. (розходження від 1,0% до 35,8%) та 37,0 в. п. – у 2020 році (розходження від 2,0% до 39,0%).

Більшої згоди експерти досягли при прогнозуванні розвитку **сільського господарства у Донецькій області**. Так, усереднений показник приросту сільськогосподарського виробництва становить 3,3% у 2018 році, 3,4% – у 2019 та 2,3% – у 2020 році, перевищуючи цей показник по Україні (де у ці роки зростання оцінюється в 1,0%, 1,3% та 1,5% відповідно). Варіація за цим показником становить 4,8 в. п. у 2018 році (від 1,0% до 5,8%), 4,5 в. п. – у 2019 році (від 1,5% до 6,0%) та 6,2 в. п. – у 2020 році (від 0,0% до 6,2%). У **Луганській області** зростання **сіль-**

ського господарства у 2018 році прогнозується на рівні 4,7%, у 2019 – 4,9% та у 2020 році – 5,4%, що також перевищує зазначений показник по Україні. Однак прогнозні оцінки експертів щодо розвитку сільського господарства суттєво розходяться: розбіжність між мінімальним та максимальним значеннями показника становить у 2018 році 20,3 в. п. (значення варіює від 0,7% до 21,0%), у 2019 – 20,9 в. п. (розходження від 1,1% до 22,0%) та 21,6 в. п. – у 2020 році (розходження від 1,4% до 23,0%).

Щодо цінової ситуації, то думки експертів і тут суттєво відрізняються. В основному експерти прогнозують дещо вищі **темпи інфляції у Донецькій області**, ніж по Україні: усереднені за рік прогнозні значення індексу споживчих цін у 2018 році становлять 110,4%, у 2019 році – 107,6% та у 2020 році – 106,5% (в Україні – 107,0%, 105,9% та 105,0% відповідно). Простежується також і певна розбіжність між мінімальним та максимальним прогнозними значеннями індексу споживчих цін у Донецькій області – 5,4 в. п. у 2018 році (варіація показника від 107,9% до 113,3%), 6,0 в. п. у 2019 році (від 105,0% до 111,0%) та 7,0 в. п. у 2020 році (від 103,0% до 110,0%). При цьому **у Луганській області** за прогнозами експертів **темпи інфляції** за аналізований період виявились вищими, ніж у Донецькій області та в Україні загалом та становлять 109,4%, 107,9% та 106,8% відповідно. Розбіжність між мінімальним та максимальним прогнозними значеннями індексу споживчих цін у Луганській області становить 6,0 в. п. у 2018 році (варіація показника від 107,0% до 113,0%), 7,0 в. п. – у 2019 році (від 105,0% до 112,0%) та 10,0 в. п. – у 2020 році (від 101,0% до 111,0%).

За прогнозами фахівців, **рівень безробіття у Донецькій області** хоча і матиме тенденцію до зниження, але залишатиметься досить високим та перевищуватиме середній показник по Україні: консенсусна оцінка рівня безробіття становитиме 13,8% у 2018 році, 12,5% – у 2019 та 11,1% – у 2020 році (в Україні – 9,1%, 8,9% та 8,5% відповідно). Варіація цього показника є найменшою серед інших та становить 2,9, 4,1 та 4,9 в. п. відповідно. **Рівень безробіття у Луганській області** суттєво перевищує цей показник по Донецькій області та по Україні загалом і становить у 2018 році 15,3, 14,7 – у 2019 році та 13,4 – у 2020 році. Варіація цього показника дорівнює 3,7, 4,9 та 6,3 в. п. відповідно.

За 2 СЦЕНАРІЄМ, за наявності більшості однакових сценарних умов порівняно зі сценарієм 1 передбачалася більш оптимістична динаміка соціальних показників, зокрема зростання соціальних стандартів, нижчий рівень безробіття, а також краща реакція бізнесу на запроваджені реформи. Консенсусна оцінка щодо зростання **ВРП у Донецькій області,** надана експертами за цим сценарієм, становить у 2018 році 3,3%, у 2019 році – 3,8% та 4,7% – у 2020 році, що нижче прогнозованого зростання ВВП України (4,0%, 4,0% та 5,0% відповідно). Однак розбіжність між мінімальним та максимальним значеннями показника ВРП у Донецькій області дуже висока і складає у 2018 році 10,3 в. п. (значення варіює від скорочення на 0,4% до зростання на 9,9%), у 2019 різниця зменшується до 4,8 в. п. (розходження від 2,0% до 6,8%) та збільшується у 2020 році до 5,4 в. п. (розходження від 2,0% до 7,4%). Зростання **ВРП у Луганській області** не перевищує зростання ВВП України та відповідає його динаміці. У 2018 та 2019 роках зростання ВРП прогнозується на рівні 2,8%, а у 2020 році – 3,5%. Розбіжність між мінімальним та максимальним значеннями показника приросту ВРП у Луганській області складає у 2018 році 7,5 в. п. (розходження від –1,4% до 6,1%), у 2019 році – 5,3 в. п. (від 0% до 5,3%) та 6,0 в. п. у 2020 році (від 0% до 6,0%).

Консенсусна оцінка зростання **промислового виробництва у Донецькій області** у період з 2018 по 2020 роки очікується на рівні дещо нижчому, ніж по Україні в цілому і становитиме 4,0%, 4,3% та 5,3% відповідно (в Україні прогнозується зростання на 4,5%, 5,0% та 5,9% відповідно). Розбіжність між мінімальним та максимальним значеннями показника промислової продукції у Донецькій області також досить значна

та становить у 2018 році 10,4 в. п. (розходження від 1,4% до 11,8%), у 2019 році – 4,1 в. п. (від 2,2% до 6,3%) та 6,6 в. п. – у 2020 році (від 2,4% до 9,0%). Консенсусна оцінка експертами зростання обсягів **промисловості у Луганській області** також перевищуватиме прогнозоване зростання промисловості України, однак матиме дещо іншу тенденцію. У 2018 році зростання становитиме 6,8%, у 2019 році – 7,5%, у 2020 – 7,4%. На відміну від Донецької області, розбіжність між мінімальним та максимальним значеннями показника промислової продукції у Луганській області досить висока: у 2018 році – 38,0 в. п. (значення варіює від скорочення на 5,0% до зростання на 33,0%), у 2019 – 33,8 в. п. (розходження від 2,0% до 35,8%) та 37 в. п. – у 2020 році (розходження від 2,0% до 39,0%).

Усереднений показник приросту **сільськогосподарського виробництва у Донецькій області** становить 3,7% у 2018 році, 4,0% – у 2019 році та 4,4% – у 2020 році, перевищуючи цей показник по Україні (де у ці роки зростання очікується на рівні 2,1%, 2,9% та 3,7% відповідно). Варіація за цим показником становить 4,4 в. п. у 2018 році (від 1,8% до 6,2%), 4,1 в. п. – у 2019 році (від 2,2% до 6,1%) та 3,4 в. п. – у 2020 році (від 2,9% до 6,3%). У **Луганській області** зростання **сільського господарства** у 2018 році очікується на рівні 5,1%, у 2019 – 5,3% та у 2020 році – 6,0%, що також перевищує зазначений показник по України в цілому. Однак прогнозні оцінки експертів щодо розвитку сільського господарства суттєво розходяться: розбіжність між мінімальним та максимальним значеннями показника становить у 2018 році 15,0 в. п. (значення варіює від 1,0% до 16,0%), у 2019 – 17,8 в. п. (розходження від 1,1% до 18,9%) та 18,4 в. п. у 2020 році (розходження від 1,6% до 20,0%).

Щодо цінової ситуації, то в основному експерти прогнозують дещо вищі **темпи інфляції у Донецькій області**, ніж по Україні загалом: усереднені за рік прогнозні показники індексу споживчих цін у 2018 році становлять 109,0%, у 2019 році – 107,9% та у 2020 році – 106,8% (в Україні – 107,4%, 106,1% та 105,2% відповідно). Простежується також і певна розбіжність між мінімальним та максимальним прогнозними значеннями індексу споживчих цін у Донецькій області – 4,5 в. п. у 2018 році (варіація показника від 107,5% до 112,0%), 6,0 в. п. у 2019 році (від 105,0% до 111,0%) та 4,0 в. п. – у 2020 році (від 105,0% до 109,0%). При цьому у **Луганській області** за прогнозами експертів **темпи інфляції** виявилися вищими, ніж в Україні, та нижчими, ніж у Донецькій області, вони становлять 108,8%, 107,7% та 106,3% відповідно. Розбіжність між мінімальним та максимальним прогнозними значеннями індексу споживчих цін становить 6,0 в. п. у 2018 році (варіація показника від 107,0% до 113,0%), 7,0 в. п. – у 2019 році (від 105,0% до 112,0%) та 10,0 в. п. – у 2020 році (від 101,0% до 111,0%).

За прогнозами фахівців, **рівень безробіття у Донецькій області** за аналізований період матиме тенденцію до зниження але перевищуватиме середній показник по країні, при цьому скорочення рівня безробіття в області відбувається швидше, ніж в Україні: консенсусна оцінка рівня безробіття становить 12,7% у 2018 році, 11,7% – у 2019 році та 10,6% – у 2020 році (в Україні – 8,9%, 8,7%, та 8,4% відповідно). Варіація цього показника є найменшою серед інших та становить 2,9, 5,5 та 4,8 в. п. відповідно. **Рівень безробіття у Луганській області** суттєво перевищує цей показник по Донецькій області та по Україні загалом, однак скорочується теж значно інтенсивніше ніж середній показник по країні. Його прогнозні значення становлять 14,3 у 2018 році, 13,4 – у 2019 році та 11,9 – у 2020 році. Варіація цього показника становить 5,2%, 7,4% та 8,0% відповідно.

СЦЕНАРІЙ 3 передбачає, що з огляду на можливе погіршення зовнішньоекономічної кон'юнктури скорочуватиметься попит на вітчизняні товари, а це, своєю чергою, обмежить валютні надходження до країни. За таких умов консенсусна оцінка зростання **ВРП у Донецькій області** у 2018 році не перевищує зростання ВВП України та становить 1,0%, у 2019 та 2020 роках темпи приросту ВРП регіону лише дещо вищі – 1,4% та 1,9%

відповідно (ВВП України у цей період зростатиме на 1,2%, 1,0% та 1,7% відповідно). Розбіжність між мінімальним та максимальним значеннями показника зміни ВРП не така висока, як у попередніх сценаріях та складає у 2018 році 5,6 в. п. (при цьому значення варіює від скорочення на 1,7% до зростання на 3,9%), у 2019 році різниця, як очікується, зменшиться до 2,0 в. п. (розходження від 0% до 2,0%) та збільшиться у 2020 році до 5,0 в. п. (розходження від 0% до 5,0%). Зростання **ВРП у Луганській області** за прогнозами експертів не перевищить приріст ВВП України, у 2018 та 2019 роках воно демонструватиме падіння на рівні 0,8% та 0,1% відповідно, а у 2020 році – зростання на 1,1%. Розбіжність між мінімальним та максимальним значеннями показника зміни ВРП складає у 2018 році 7,7 в. п. (розходження від –6,4% до 1,3%), у 2019 році – 2,7 в. п. (від –1,1% до 1,6%) та 2,2 в. п. – у 2020 році (від 0,0% до 2,2%).

Консенсусна оцінка зростання обсягу **промислової продукції у Донецькій області** у період з 2018 по 2020 роки майже не відрізняється від прогнозованого показника по Україні в цілому і становить 0,8%, 1,5% та 1,9% відповідно (в Україні це зростання становитиме 1,3%, 1,6% та 2,1% відповідно). Розбіжність між мінімальним та максимальним значеннями показника промислової продукції у Донецькій області за цим сценарієм не така значна, як за 1 і 2 сценаріями та становить у 2018 році 7,3 в. п. (розходження від –2,4% до 4,9%), у 2019 році – 1,2 в. п. (від 0,9% до 2,1%) та 2,4 в. п. – у 2020 році (від 1,0% до 3,4%). Консенсусна оцінка зростання промисловості у Луганській області за оцінками експертів також майже збігається зі зростанням промисловості України. У 2018 році це зростання становитиме 1,0%, у 2019 році – 1,3%, у 2020 – 2,0%. На відміну від Донецької області розбіжність між мінімальним та максимальним значеннями показника **промислової продукції у Луганській області** досить висока: у 2018 році – 21,5 в. п. (значення варіює від скорочення на 9,0% до зростання на 12,5%), у 2019 році – 11,3 в. п. (від –2,5% до 8,8%) та 5,8 в. п. – у 2020 році (від –0,2% до 4,6%).

Усереднений показник приросту **сільськогосподарського виробництва у Донецькій області** очікується на рівні 0,3% у 2018 році, 1,7% – у 2019 році та 2,3% – у 2020 році та перевищує цей показник по Україні, що прогнозується на рівні –7,8%, 1,4% та 1,5% відповідно. Варіація за цим показником становить 6,1 в. п. у 2018 році (від –3,1% до 3,0%), 2,9 в. п. – у 2019 році (від 0,0% до 2,9%) та 6,2 в. п. – у 2020 році (від 0,0% до 6,2%). **У Луганській області** зростання виробництва **сільськогосподарської продукції** у 2018 році становитиме, за оцінками, 0,5%, у 2019 році – 2,0% та у 2020 році – 2,7%, що також перевищує зазначений показник по Україні. Прогнозні оцінки експертів щодо розвитку сільського господарства розходяться не так суттєво, як у попередніх сценаріях: розбіжність між мінімальним та максимальним значеннями показника становить у 2018 році 9,1 в. п. (значення варіює від –4,8% до 4,3%), у 2019 році – 3,8 в. п. (розходження від –0,7% до 3,1%) та 5,1 в. п. – у 2020 році (розходження від 0,9% до 6,0%).

Темпи інфляції у Донецькій області експерти прогнозують дещо вищі, ніж по Україні: усереднені за рік прогнозні показники індексу споживчих цін у 2018 році становитимуть 112,3%, у 2019 році – 111,7% та у 2020 році – 108,9% (в Україні за урядовим прогнозом очікувані значення дорівнюватимуть 110,5%, 110,1% та 106,9% відповідно). Існує і певна розбіжність між мінімальним та максимальним прогнозними значеннями індексу споживчих цін у Донецькій області: у 2018 році – 7,7 в. п. (варіація показника від 110,0% до 117,7%), 6,1 в. п. у 2019 році (від 110,0% до 116,1%) та 4,0 в. п. у 2020 році (від 107,0% до 113,0%). Як і у 2 сценарії, **у Луганській області** за прогнозами експертів **темпи інфляції** виявились вищими, ніж в Україні й нижчими, ніж у Донецькій області та становили 111,5%, 110,2% та 108,4% відповідно. Розбіжність між мінімальним та максимальним прогнозними значеннями індексу споживчих цін у Луганській області становить 4,1 в. п. у 2018 році (варіація показника від 109,9% до 114,0%) та 8,0 в. п. – у 2019 та 2020 роках (варіація показника від 105,0% до 113,0%).

За цим сценарієм **рівень безробіття у Донецькій області** суттєво перевищуватиме середній показник по Україні: консенсусна оцінка рівня безробіття становить 15,2% у 2018 році, 14,4% – у 2019 році та 13,0% – у 2020 році (в Україні – 9,2%, 9,2%, та 9,0% відповідно). Варіація цього показника, як і за сценаріями 1 та 2, виявилася найменшою та становить 1,3, 1,4 та 5,8 в. п. відповідно. **Рівень безробіття у Луганській області** суттєво перевищує цей показник по Донецькій області й по Україні в цілому та становить: у 2018 році – 16,7%, 16,2% – у 2019 році та 15,1% – у 2020 році. Варіація цього показника дорівнює 3,5, 3,4 та 4,3 в. п. відповідно.

Таблиця 3

Консенсус-прогноз на 2018 рік

Показник / Період	Україна[1]	Донецька область			Луганська область		
		Середнє	min	max	Середнє	min	max
СЦЕНАРІЙ 1							
ВВП (у % до попереднього року)	103,0	102,6	99,5	108,9	102,1	98,5	105,4
Індекс промислової продукції (у % до попереднього року)	103,9	103,5	100,9	110,8	106,2	94,9	133,0
Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва (у % до попереднього року)	101,0	103,3	101,0	105,8	104,7	100,7	121,0
Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року)	107,0	110,4	107,9	113,3	109,4	107,0	113,0
Рівень безробіття населення (за методологією МОП, у % до економічно активного населення віком 15–70 років)	9,1	13,8	12,0	14,9	15,3	13,5	17,2
СЦЕНАРІЙ 2							
ВВП (у % до попереднього року)	104,0	103,3	99,6	109,9	102,8	98,6	106,1
Індекс промислової продукції (у % до попереднього року)	104,5	104,0	101,4	111,8	106,8	95,0	133,0
Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва (у % до попереднього року)	102,1	103,7	101,8	106,2	105,1	101,0	116,0
Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року)	107,4	109,0	107,5	112,0	108,8	107,0	113,0
Рівень безробіття населення (за методологією МОП, у % до економічно активного населення віком 15–70 років)	8,9	12,7	10,0	14,9	14,3	12,0	17,2
СЦЕНАРІЙ 3							
ВВП (у % до попереднього року)	101,2	101,0	98,3	103,9	99,2	93,6	101,3
Індекс промислової продукції (у % до попереднього року)	101,3	100,8	97,6	104,9	101,0	91,0	112,5
Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва (у % до попереднього року)	92,2	100,3	96,9	103,0	100,5	95,2	104,3
Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року)	110,5	112,3	110,0	117,7	111,5	109,9	114,0
Рівень безробіття населення (за методологією МОП, у % до економічно активного населення віком 15–70 років)	9,2	15,2	14,7	16,0	16,7	15,5	19,0

[1] Відповідно до урядового прогнозу.

Таблиця 4

Консенсус-прогноз на 2019 рік

Показник / Період	Україна[1]	Донецька область			Луганська область		
		Середнє	min	max	Середнє	min	max
СЦЕНАРІЙ 1							
ВВП (у % до попереднього року)	103,6	103,1	101,0	107,0	102,5	100,5	104,9
Індекс промислової продукції (у % до попереднього року)	104,6	103,5	101,1	108,7	106,7	101,0	135,8
Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва (у % до попереднього року)	101,3	103,4	101,5	106,0	104,9	101,1	122,0
Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року)	105,9	107,6	105,0	111,0	107,9	105,0	112,0
Рівень безробіття населення (за методологією МОП, у % до економічно активного населення віком 15–70 років)	8,9	12,5	10,0	15,1	14,7	12,6	17,5
СЦЕНАРІЙ 2							
ВВП (у % до попереднього року)	104,0	103,8	102,0	106,8	102,8	100,0	105,3
Індекс промислової продукції (у % до попереднього року)	105,0	104,3	102,2	106,3	107,5	102,0	135,8
Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва (у % до попереднього року)	102,9	104,0	102,2	106,3	105,3	101,1	118,9
Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року)	106,1	107,9	105,0	111,0	107,7	105,0	112,0
Рівень безробіття населення (за методологією МОП, у % до економічно активного населення віком 15–70 років)	8,7	11,7	9,5	15,0	13,4	10,0	17,4
СЦЕНАРІЙ 3							
ВВП (у % до попереднього року)	101,0	101,4	100,0	102,0	99,9	98,9	101,6
Індекс промислової продукції (у % до попереднього року)	101,6	101,5	100,9	102,1	101,3	97,5	108,8
Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва (у % до попереднього року)	101,4	101,7	100,0	102,9	102,0	100,7	103,1
Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року)	110,1	111,7	110,0	116,1	110,2	105,0	113,0
Рівень безробіття населення (за методологією МОП, у % до економічно активного населення віком 15–70 років)	9,2	14,4	14,0	15,4	16,2	14,6	18,0

[1] Відповідно до урядового прогнозу.

Таблиця 5

Консенсус-прогноз на 2020 рік

Показник / Період	Україна[1]	Донецька область			Луганська область		
		Середнє	min	max	Середнє	min	max
СЦЕНАРІЙ 1							
ВВП (у % до попереднього року)	104,0	104,0	101,0	106,7	103,1	101,0	105,0
Індекс промислової продукції (у % до попереднього року)	105,0	104,1	101,5	109,0	106,7	102,0	139,0
Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва (у % до попереднього року)	101,7	103,4	102,0	105,7	105,4	101,4	123,0
Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року)	105,0	106,5	103,0	110,0	106,8	101,0	111,0
Рівень безробіття населення (за методологією МОП, у % до економічно активного населення віком 15–70 років)	8,5	11,1	9,0	13,9	13,4	9,8	16,1
СЦЕНАРІЙ 2							
ВВП (у % до попереднього року)	105,0	104,7	102,0	107,4	103,5	100,0	106,0
Індекс промислової продукції (у % до попереднього року)	105,9	105,3	102,4	109,0	107,4	102,0	139,0
Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва (у % до попереднього року)	103,7	104,4	102,9	106,3	106,0	101,6	120,0
Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року)	105,2	106,8	105,0	109,0	106,3	101,0	111,0
Рівень безробіття населення (за методологією МОП, у % до економічно активного населення віком 15–70 років)	8,4	10,6	9,0	13,8	11,9	8,0	16,0
СЦЕНАРІЙ 3							
ВВП (у % до попереднього року)	101,7	101,9	100,0	105,0	101,1	100,0	102,2
Індекс промислової продукції (у % до попереднього року)	102,1	101,9	101,0	103,4	102,0	99,8	104,6
Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва (у % до попереднього року)	101,5	102,3	100,0	106,2	102,7	100,9	106,0
Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року)	106,9	108,9	107,0	113,0	108,4	105,0	113,0
Рівень безробіття населення (за методологією МОП, у % до економічно активного населення віком 15–70 років)	9,0	13,0	9,0	14,8	15,1	12,9	17,2

[1] Відповідно до урядового прогнозу.

РИЗИКИ НА 2018–2020 РОКИ

Оцінка ризиків здійснювалася за такими критеріями: ймовірність реалізації конкретного ризику та вплив ризику на економіку Донецької та Луганської областей та на Україну в цілому.

Оцінка реалізації ризиків та їх впливу проводилася за такою шкалою.

Оцінка ймовірності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку Донецької і Луганської областей та України
Значна ймовірність (50–70%) прояву ризику – 3	Значний вплив – 3
Середня ймовірність (20–49%) прояву ризику – 2	Помірний вплив – 2
Мала ймовірність (менше 20%) прояву ризику – 1	Незначний вплив – 1
Ризик не є ймовірним – 0	Вплив відсутній – 0

На основі наданих матеріалів було розраховано інтегральну оцінку ризиків як добуток оцінок імовірності реалізації явища та впливу явища на економіку Донецької і Луганської областей та України, зважений на кількість респондентів.

Максимальна консенсус-оцінка ризиків має інтегральну оцінку 9.

Усі ризики / явища було поділено на шість груп та розраховано усереднену інтегральну оцінку групи.

Групи ризиків / явищ	Інтегральна оцінка ризиків для Донецької та Луганської областей	Інтегральна оцінка ризиків для України
Геополітичні та зовнішні ризики	5	4
Політичні ризики	5	5
Економічні ризики	6	5
Соціальні ризики	7	6
Екологічні ризики	6	4
Інституційні ризики	6	4

Серед представлених груп ризиків на 2018–2020 роки найвищу усереднену інтегральну оцінку (7 для Донецької та Луганської областей та 6 для України) експерти надали саме групі **соціальних ризиків**.

Найбільш імовірним як серед соціальних ризиків, так і серед усіх інших експерти вважають такий:

✓ «зниження чисельності населення, висока смертність, низька народжуваність та від'ємна чиста регіональна міграція» (інтегральна оцінка 8 для Донецької і Луганської областей та 6 для України).

На фоні досить складних умов та загроз функціонування економіки Донецької і Луганської областей та вітчизняної економіки загалом за оцінками експертів високе місце (інтегральна оцінка 6 для Донецької і Луганської областей та 5 для України) посіли **економічні ризики**.

Найвищі інтегральні оцінки серед економічних ризиків мають ризики, пов'язані з інвестиційною діяльністю в регіоні: «збереження низької інвестиційної привабливості Донецької та Луганської областей» (8 балів) та «відсутність нових масштабних інвестиційних проектів розвитку на території Донецької та Луганської областей» (7 балів). Для України в цілому, як і для областей серед економічних ризиків найвища інтегральна оцінка (5 балів) надана інвестиційним ризикам та ризику «дефіцит енергетичних ресурсів у країні (у т. ч. вугілля)».

Поряд з економічними ризиками для Донецької та Луганської областей висока інтегральна оцінка (6 балів) надана **екологічним та інституційним ризикам**. Серед ризиків, наведених у групі екологічних, найвищу інтегральну оцінку – 6 балів – експерти віддали ризикам:

✓ «затоплення шахт та вихід токсичних шахтних вод на поверхню, проникнення у підземні води»;

- ✓ «припинення роботи очисних споруд та пошкодження сховищ токсичних і радіаційних відходів»;
- ✓ «забруднення атмосферного повітря та ґрунтів хімічними продуктами вибухів боєприпасів».

Серед ризиків, наведених у групі інституційних, найвищу інтегральну оцінку – 6 балів – було надано «зниженню якості освіти в регіоні внаслідок наявності комплексних проблем, пов'язаних з трудовою міграцією, ускладненим доступом до навчальних закладів та перманентними військовими діями».

Водночас для України **екологічні ризики** поряд з **інституційними, геополітичними та зовнішніми ризиками** отримали найнижчу інтегральну оцінку – 4 бали.

Для Донецької та Луганської областей, як і для України загалом**, політичні, геополітичні та зовнішні ризики** за результатами проведеного опитування посіли останнє місце, усереднена інтегральна оцінка за цими групами склала 5 балів.

Серед зазначених груп в умовах існуючої геополітичної напруги та збереження структурних проблем в економіці та в регіоні за оцінками експертів суттєвими (інтегральна оцінка 6) є такі ризики / явища:

- ✓ «збільшення бар'єрів щодо торгівлі та надходження інвестицій між РФ та Україною, зокрема через введення санкцій»;
- ✓ «відсутність політики щодо реінтеграції та розвитку Донецької і Луганської областей».

Таблиця 6

Інтегральна оцінка впливу ризиків на економіку Донецької і Луганської областей та України загалом на 2018–2020 роки

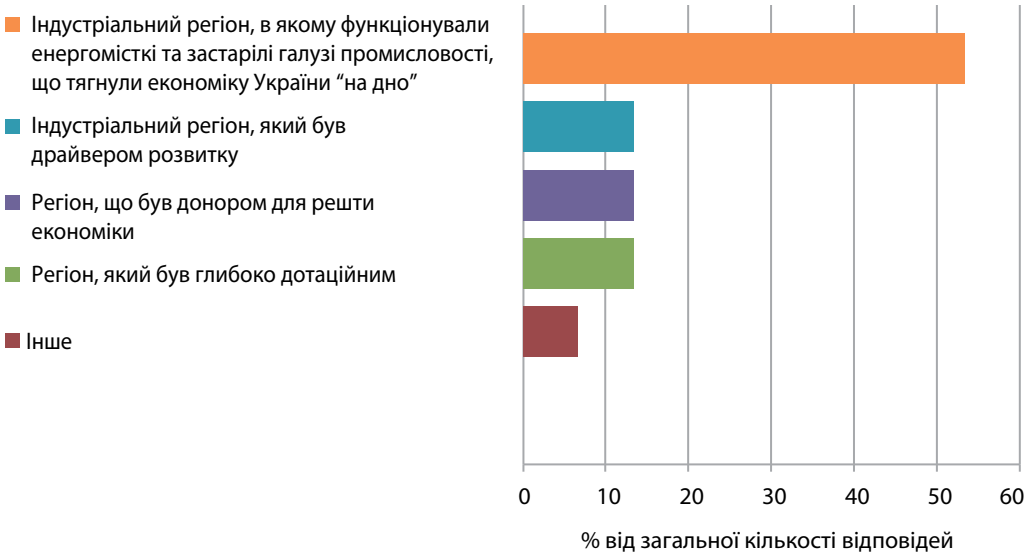
Ризики / явища	Оцінка ймовірності реалізації явища	Оцінка впливу явища на економіку областей	Оцінка впливу явища на економіку України	Інтегральна оцінка ризиків для областей	Інтегральна оцінка ризиків для України
ГЕОПОЛІТИЧНІ ТА ЗОВНІШНІ РИЗИКИ					
Ескалація військових дій на сході України	2	3	2	5	4
Збільшення бар'єрів щодо торгівлі та надходження інвестицій між РФ та Україною, зокрема через введення санкцій	3	2	2	6	6
Неотримання запланованого фінансування від міжнародних донорів	2	2	2	4	3
ПОЛІТИЧНІ РИЗИКИ					
Відсутність політики щодо реінтеграції та розвитку Донецької і Луганської областей	2	3	2	6	5
Посилення протестних настроїв серед населення країни /регіону	2	2	2	4	4
ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ					
Відсутність стимулів до більш активної диверсифікації зовнішніх ринків та виробництва	2	2	2	5	4
Збереження низької інвестиційної привабливості Донецької та Луганської областей	3	3	2	8	5
Відсутність нових масштабних інвестиційних проектів розвитку на території Донецької та Луганської областей	3	3	2	7	4
Дефіцит енергетичних ресурсів у країні (у т. ч. вугілля)	2	2	2	5	5
СОЦІАЛЬНІ РИЗИКИ					
Зниження чисельності населення, висока смертність, низька народжуваність та від'ємна чиста регіональна міграція	3	3	2	8	6
Зростання безробіття, збільшення прихованого безробіття та неповної зайнятості	2	3	2	7	5
ЕКОЛОГІЧНІ РИЗИКИ					
Затоплення шахт та вихід токсичних шахтних вод на поверхню, проникнення у підземні води	3	3	2	7	4
Припинення роботи очисних споруд та пошкодження сховищ токсичних і радіаційних відходів	2	3	2	6	4
Забруднення атмосферного повітря та ґрунтів хімічними продуктами вибухів боєприпасів	2	2	1	6	4
Знищення значних площ лісів стихійними та умисними пожежами, стихійні рубки	2	2	2	5	4
ІНСТИТУЦІЙНІ РИЗИКИ					
Зниження якості освіти в регіоні через комплексні проблеми, пов'язані з трудовою міграцією, ускладненим доступом до навчальних закладів та перманентними військовими діями	2	3	1	6	3
Зниження якості та ефективності державного управління в регіоні	2	3	2	5	4

РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТНОГО ОПИТУВАННЯ

щодо розвитку Донецької та Луганської областей у середньо- та довгостроковій перспективі

Запитання 1.

Якою була роль Донецької та Луганської областей в економіці України у період 1990–2013 рр.?

Позиція, висловлена окремими експертами:

- ✓ Не можна однозначно вказувати на жодний із варіантів відповіді. Обидві області, особливо Донецька, були на достатньо високому економічному рівні. Для довідки: м. Київ був на першому місці, а на другому та третьому – Донецька та Дніпропетровська області. Разом із цим їх економіка була відсталою, як і вся економіка України та пострадянського простору. Вугільна галузь була дотаційною, а металургійна приносила країні валютну виручку.
- ✓ Аналізовані області – це індустріальний регіон, що отримував дотації з бюджету та водночас забезпечував виробництво значної частини сировинного експорту (продукція вугільної, хімічної, металургійної промисловості), а відтак, валютні надходження до бюджету країни.

Запитання 2.

Чи була і в чому полягала різниця в економіці Донецької та Луганської областей?

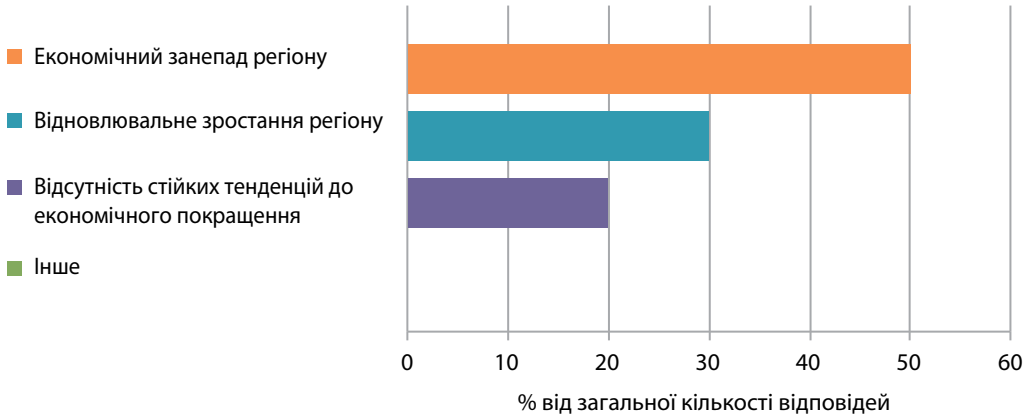

Позиція, висловлена окремими експертами:

- ✓ В обох областях були розвинені як промисловість, так і сільське господарство. У Донецькій області промисловість була більш розвиненою у північній частині, а сільське господарство – на півдні, Луганській області, навпаки, притаманна сільськогосподарська орієнтація північних районів і промислова – південних.

Запитання 3.

У найближчі три роки Ви прогнозуєте:

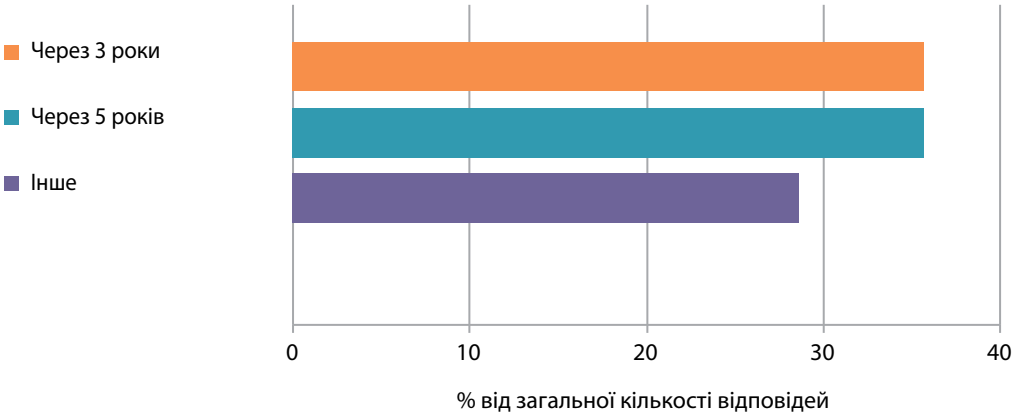

Позиція, висловлена окремими експертами:

✓ Наразі відсутня реальна перспектива швидкого завершення війни, йде знищення промислових підприємств, заміновані землі, відбуваються незворотні екологічні процеси, пов'язані із затопленням шахт, а також міграційний відтік населення.

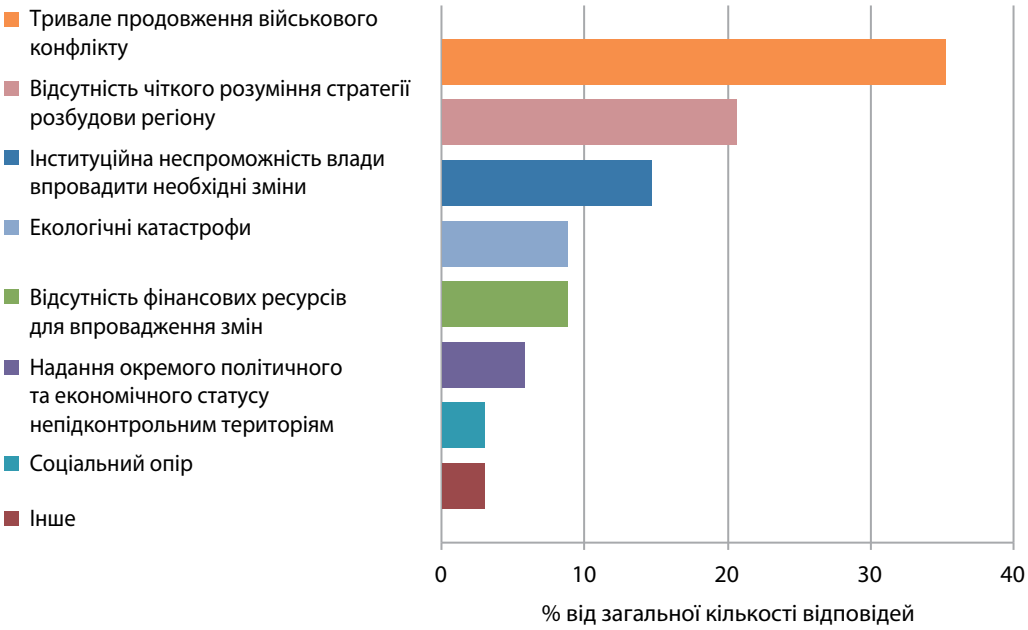
Запитання 4.

Коли, на Вашу думку, відбудеться відновлення миру на сході України?

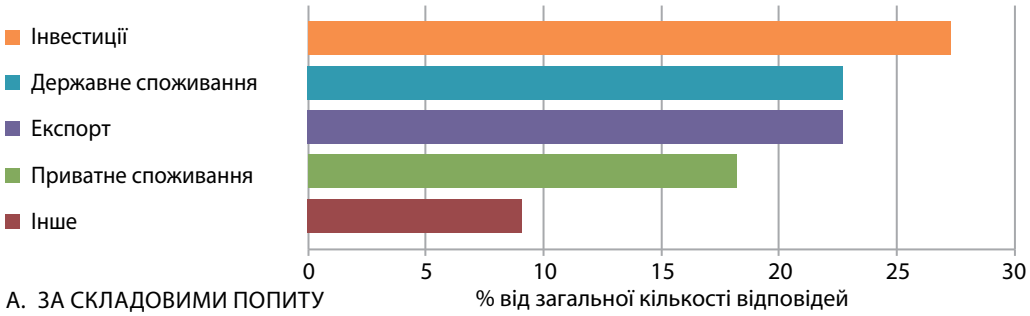
Запитання 5.

Що є найбільшою загрозою для економічного відновлення Донецької та Луганської областей?

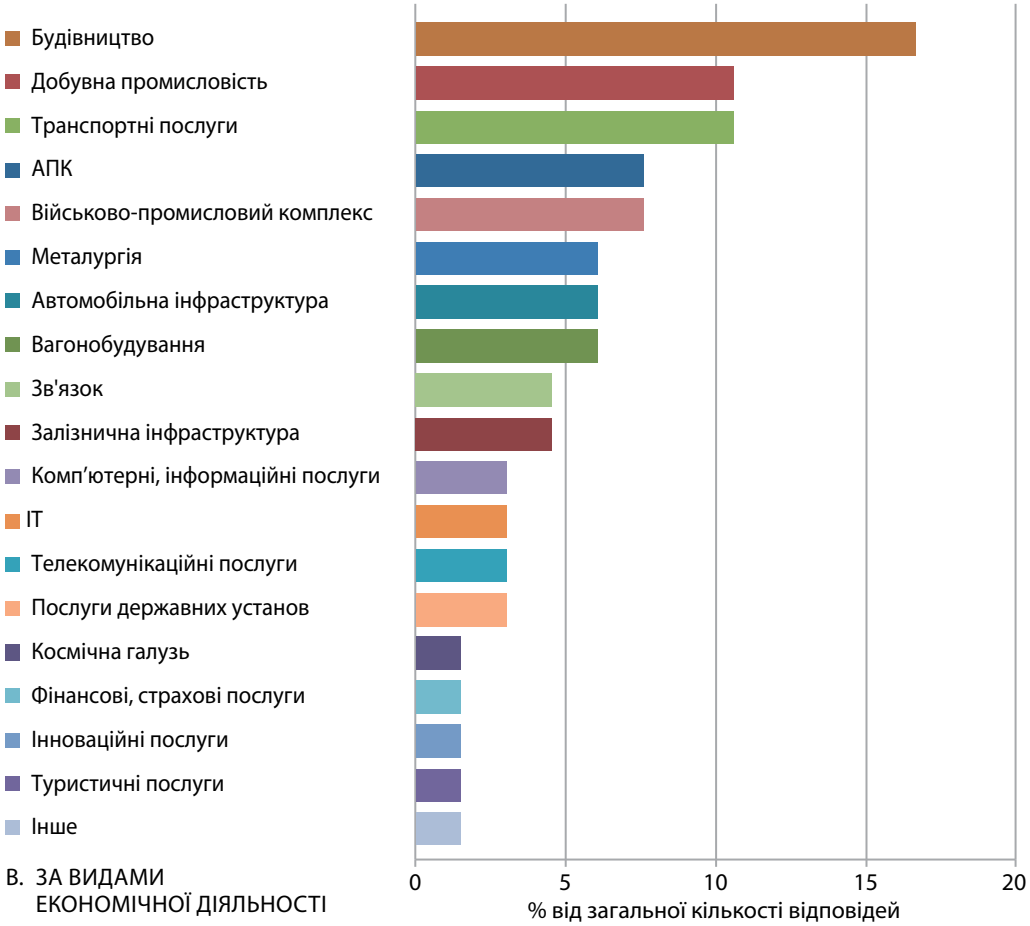

Запитання 6.

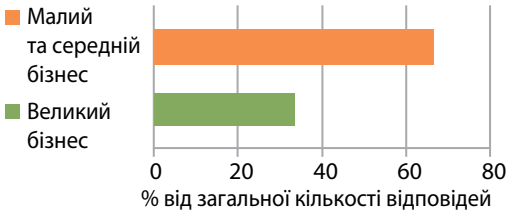
Що стане драйвером відновлення економіки Донецької та Луганської областей у найближчі три роки?

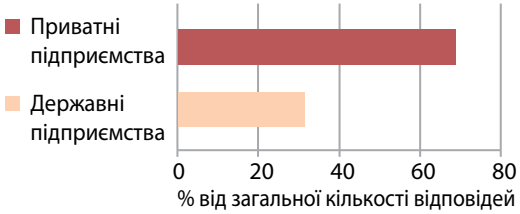
A. ЗА СКЛАДОВИМИ ПОПИТУ

B. ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

C. ЗА МАСШТАБОМ БІЗНЕСУ

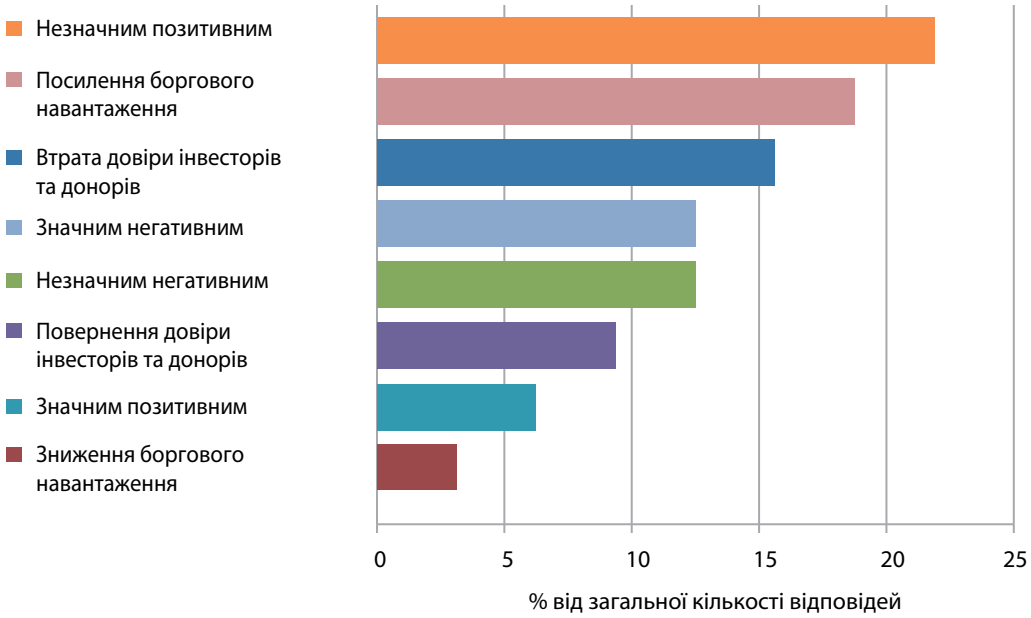
D. ЗА ФОРМОЮ ВЛАСНОСТІ

Позиція, висловлена окремими експертами:

- ✓ Важливим є поєднання різних форм і масштабів бізнесу відповідно до потреб розвитку конкретних видів економічної діяльності.
- ✓ Драйвером розвитку в найближчі три роки мають стати державні інвестиції через механізми державно-приватного партнерства у будівництво, зокрема доріг та пов'язаної інфраструктури, промисловості будівельних матеріалів, відновлення та модернізація традиційних для регіону кластерів (паливно-енергетичного – західний Донбас, металургійного – Маріуполь, хімічного – Сєвєродонецьк, Лисичанськ, машинобудівельного – Слов'янськ, Краматорськ, Маріуполь)

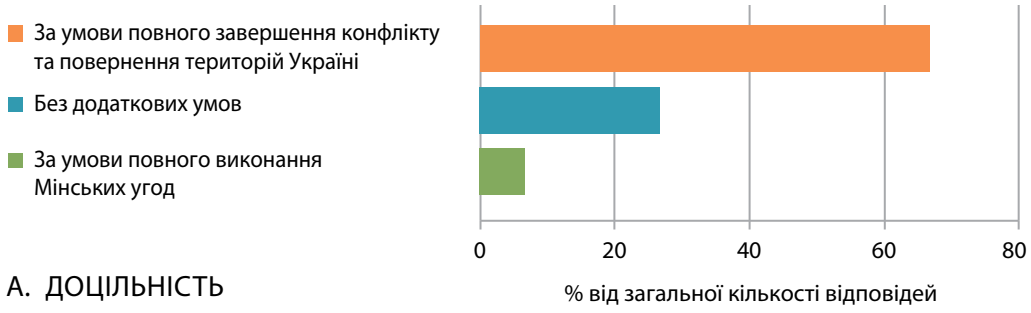
Запитання 7.

Яким буде внесок в економіку України цих регіонів в найближчі три роки?

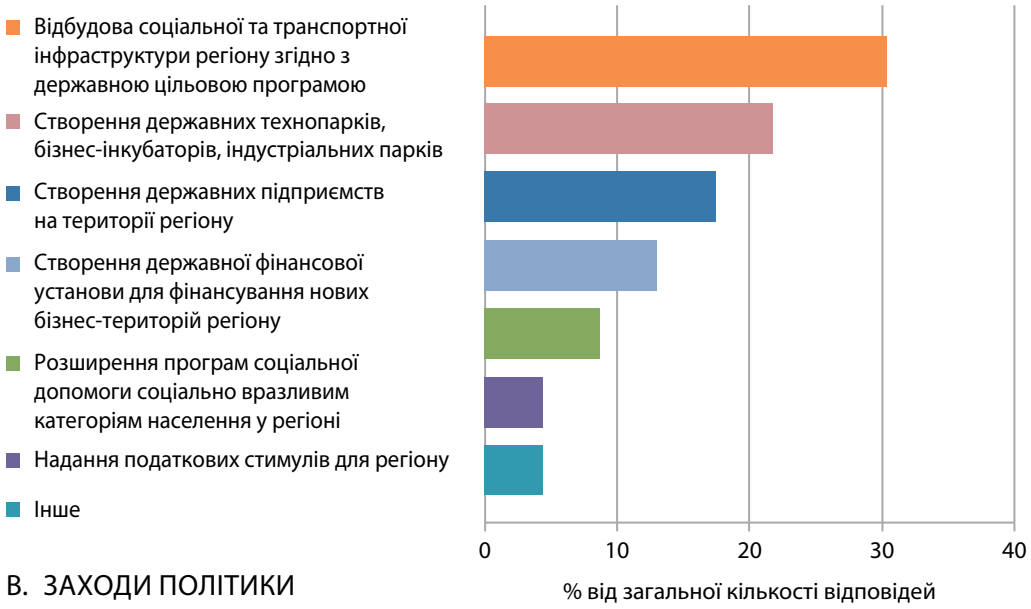

Запитання 8.

Чи доцільно впроваджувати заходи економічної політики і які саме у найближчі три роки для «перезавантаження» економічного розвитку Донецької та Луганської областей?

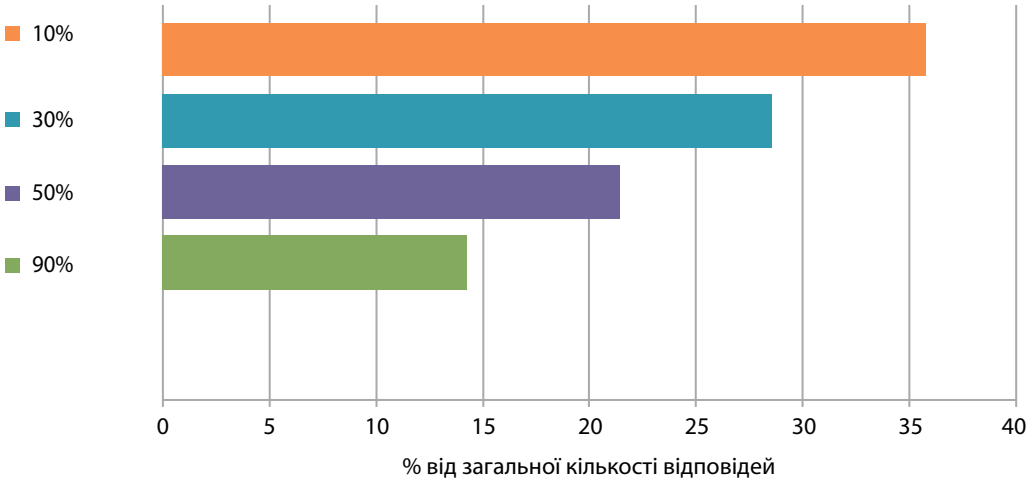
A. ДОЦІЛЬНІСТЬ

B. ЗАХОДИ ПОЛІТИКИ

Запитання 9.

Ймовірність початку реалізації проектів щодо відбудови постраждалих територій у період з 2018 по 2020 рік?

Запитання 10.

Ймовірність повернення населення та підприємців на територію Донецької та Луганської областей?

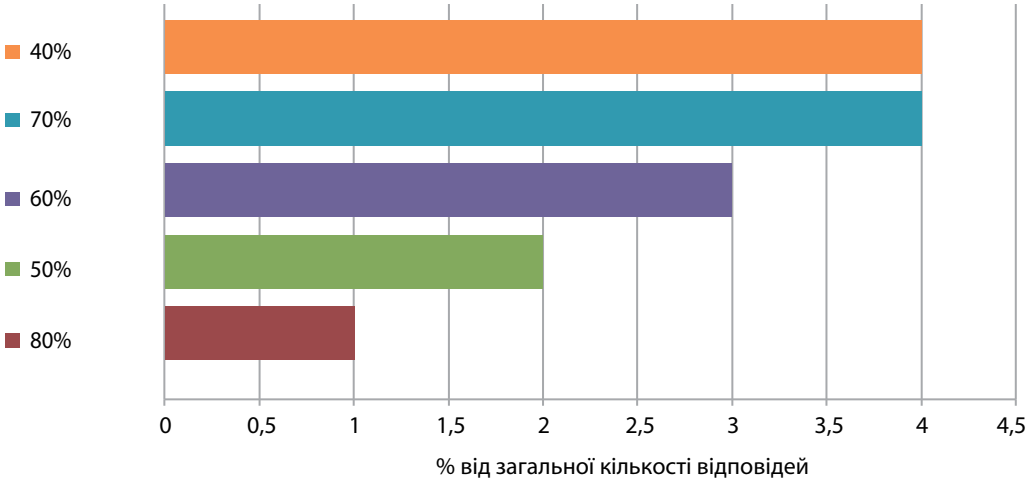

Позиція, висловлена окремими експертами:

✓ Чим довше триватиме війна та окупація, тим менша частина людей, які виїхали з Донбасу, буде бажати повернутися. Велике значення (за умови завершення війни та деокупації) матиме фактор наявності житла, однак економічний занепад і складність працевлаштування гальмуватимуть повернення.

Запитання 11.

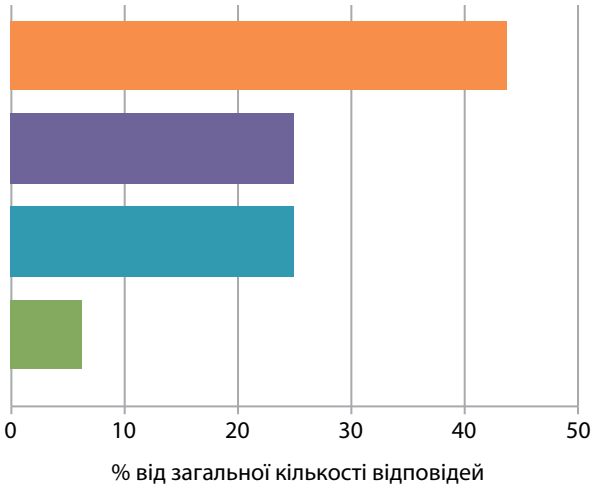
Як Ви оцінюєте ймовірність справдження наданих Вами відповідей щодо перспектив розвитку Донецької та Луганської областей у найближчі три роки?

Запитання 12.

Яким Ви бачите майбутнє регіону (через 15 років)?

- "Територія, вільна від конфліктів та катастроф" – регіон, де мирно проживають та працюють люди, усунені екологічні загрози
- "Зона відчуження" – регіон, несприятливий для ведення бізнесу та екологічно небезпечний для проживання
- Інше
- "Зона конфлікту" – регіон, в якому перманентно виникають збройні конфлікти

% від загальної кількості відповідей

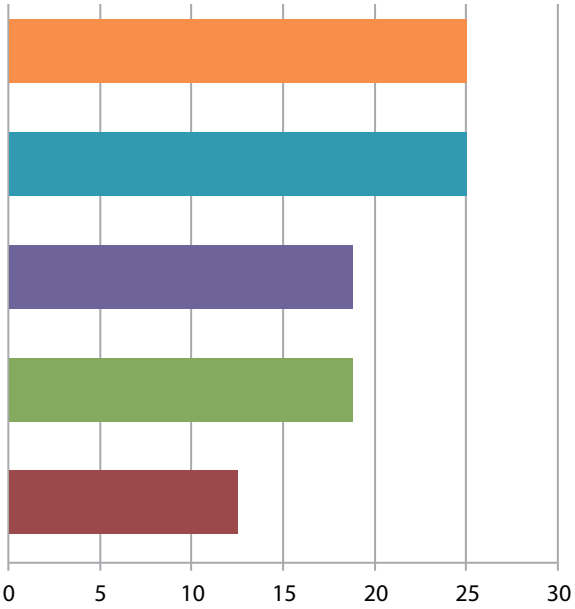
Позиція, висловлена окремими експертами:

- ✓ Віддалені перспективи регіону суттєво залежать від статусу території, політичної волі уряду та ефективності інвестиційних проектів.
- ✓ Підконтрольну частину Донбасу потрібно відновлювати і розвивати, доля окупованих територій залежить від перспектив завершення війни та можливості усунення екологічних загроз.

Запитання 13.

Яким Ви бачите економічне майбутнє регіону (через 15 років)?

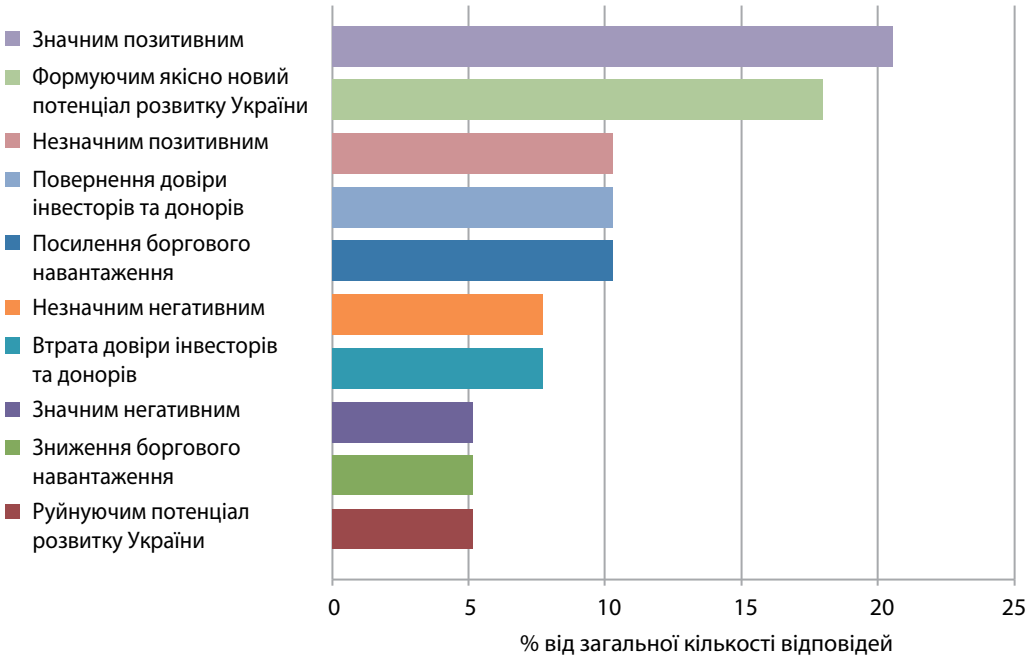
- "Назад у минуле" – економічно слабо розвинений регіон, де продовжують екстенсивно експлуатувати базові галузі промисловості та сільське господарство
- "Технозона" – економічно розвинений регіон, лідер з упровадження новітніх технологій та економічних змін
- "Креативна економіка" – економічно розвинений регіон, територія, вільна для творчості, де створені передумови для розвитку стартапів, венчурного фінансування, креативного мислення та виробництва. Демографічно наймолодший регіон у країні
- "Олдленд" – депресивний регіон, де проживає переважно сільське населення пенсійного віку
- Інше

% від загальної кількості відповідей

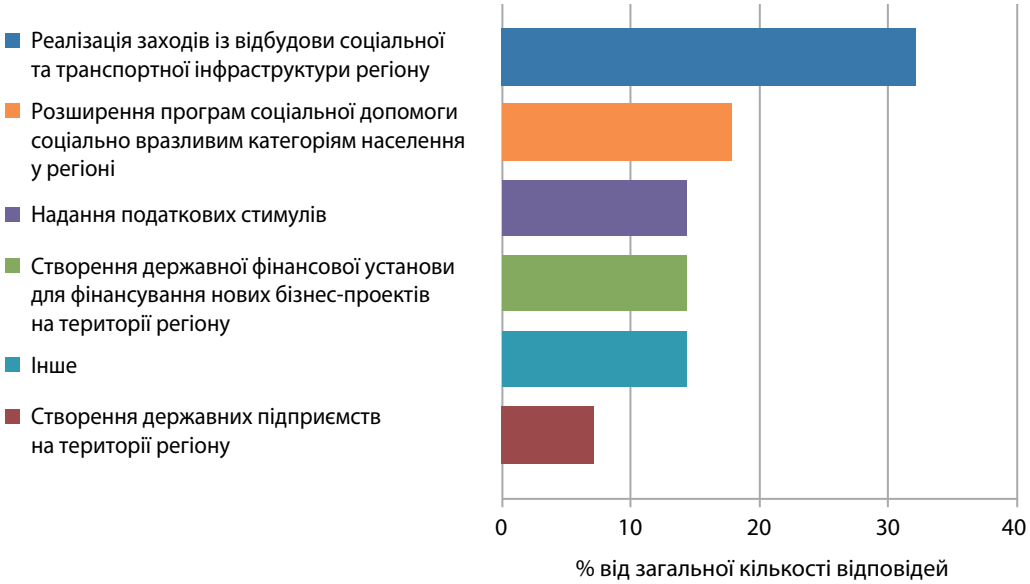
Запитання 14.

Яким буде внесок в економіку України цих регіонів у майбутньому?

Запитання 15.

Які заходи економічної політики необхідно впроваджувати протягом наступних 15 років для «перезавантаження» економічного розвитку регіону?

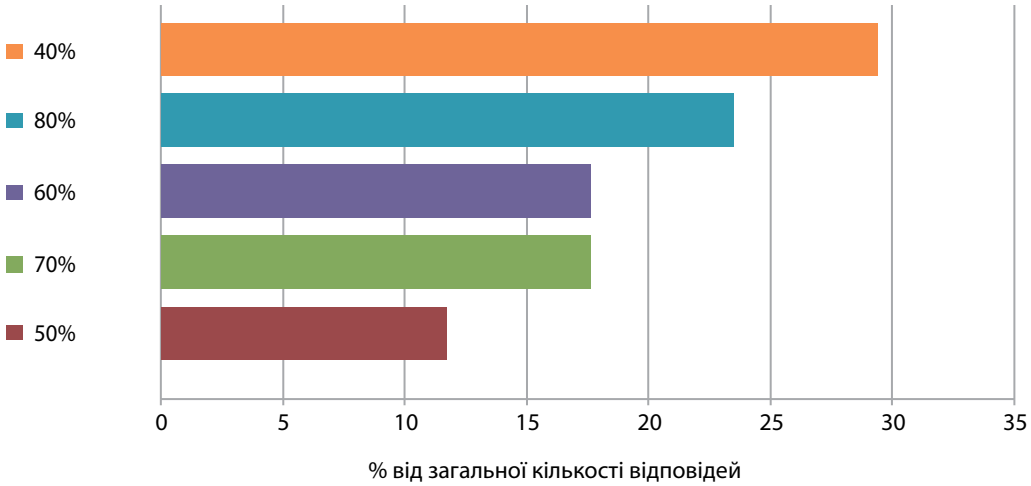

Позиція, висловлена окремими експертами:

✓ Приватний капітал ризикувати в конфліктних регіонах не буде. Відновлення економіки регіону може реалізувати лише держава.

Запитання 16.

Як Ви оцінюєте ймовірність справдження наданих Вами відповідей на запитання щодо 15-річної перспективи?

Позиція, висловлена окремими експертами:

✓ Треба рішучіше боротися за національні інтереси та бути більш налаштованими на інноваційний розвиток економіки України.

Методологічне пояснення до графіків анкети

Для кожного запитання результат обраховувався як співвідношення кількості варіантів відповідей до загальної кількості наданих відповідей.

МІНІСТЕРСТВО
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
І ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Україна:
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

КОНСЕНСУС-ПРОГНОЗ
соціально-економічного розвитку Донецької
та Луганської областей на 2018–2020 роки

2017 рік

ДОДАТКОВИЙ ВИПУСК